



LETO III.

1959

ŠT. 9

NOVEMBER

MLADIKA

MLADIKA

1959

Štev. 9

IZHAJA VSAK MESEC

Uredila

Jože PETERLIN in Dušan JAKOMIN

VSEBINA

Jože Peterlin: O narodni kulturi	141
Kulturna jesen med nami	142
Franc Jeza: Dekle iz novembrske noči	142
Jože Peterlin: Nova Tavčarjeva komedija	143
Aleksej T.: Spomin	145
Kralj Samo	145
Maks Sah: Meddobje 1-2, let. IV. Maks Sah: Pokojnemu škofu dr. Gregoriju Rožmanu	146
Stane Sušteršič: Slovenci v Ameriki	146
R. Dolhar: Izleti po naših gorah	147
Jože Peterlin: Slovo od prijatelja Marijan Marolt: Slovenski ljudski ples	149
Dr. I. Lenček: Moralno vprašanje plesa	149
Pomenki pod domačim krovom	150
Bruna Pertot: Da mi je biti s tabo	154
S. L.: Spomini na babico	154
Papež Janez XXIII.	155
Fr. Ks. Meško	155
Miranda Zafred: Iskanje novih sistemov v filmu	156
Nobelov nagrajenec	157
Poslušali bomo	158
Na valovih naše radijske postaje	158
Gledališče	160
Viz.: Pripomba o jeziku	160
S. S.: Slovenske plošče	160

Naslovno stran opremil Milko Bambič

Uredništvo in uprava: Trst, Via Trento 2 - Gorica, Riva Piazzutta 18

Poštni čekovni račun št. 11-975

Registrirana na sodišču v Trstu št. 193

Odgovorni urednik: Dušan Jakomin

Tiskala tiskarna »Graphis«, Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

Pisma

MLADIKI

Spoštovano uredništvo Mladike,

Rad prebiram Mladiko, saj nam že tri leta prinaša v naše domove domačo govorico, poroča o domačih kulturnih dogodkih in daje priliko mladim literatom, da se literarno udeležujejo. Včasih je prijem posrečen, včasih tvegan in nesiguren. Toda z mladimi je vedno tako kot z zdravjem otrok. Nekaj časa gre, potem pa je zopet slabše. Tako mislim, da je tudi s prispevki, ki jih prejema uredništvo Mladike. Toda dovolite mi, po tem kratkem uvodu, da tudi jaz povem nekaj. Zunanja oprema in sploh vizitka Mladike je na mestu in odgovarja času in mislim, da tudi vsakemu okusu. V tem pogledu ji ni kaj očitati. Kaj pa prispevki? Tukaj mislim, da bom kar zadel, če povem, da je uredništvo menda večkrat v zadregi. Prispevki pridejo, a so taki, da po okusu urednika ne morejo v revijo. Večkrat čitam v literarnih pogovorih, kako se urednik opravičuje, zakaj ne objavi tega in onega. Morda je zaradi tega kdo užaljen in ne pošlje več ničesar. Toda to ni prav. Vsakdo, ki kaj pošlje in mu uredništvo ne objavi, temveč v literarnih pogovorih razloži svoje pomisleke, naj ne vrže puške v koruzo. Treba je piliti in piliti, preden pride na dan kleno jedro in lepa oblika. To je seveda moje skromno mnenje.

Sedaj pa še nekaj o kritiki. Eno je kritika, drugo je ocena. V tem si mnogi niso na jasnem. O Mladiki pišejo tedniki, domači in tuji, o njej poroča radio, pa tudi v literarnih družbah se o njej razpravlja. A zdi se mi, da so vse glave, ki o Mladiki govorijo in pišejo, le malo preveč razgrete. Mladika je edina redna mesečna družinska revija, poudarjam družinska in ne literarna. Zato visoki književniki o Mladiki sodijo drugače, kot pa sodimo mi, ki nam razveseljuje naše domove, prinaša toploto naše besede v družine in nas vsaj za en večer ustavi doma pri naši besedi, ko že tako tonemo v tujem morju časopisov, revij, televizije, popevk in podobnega.

Če Mladika ne doseže ničesar drugega kot to, da jo prečita vsaj en družinski član kamor prihaja, je že dosegla svoj cilj. Prepričan pa sem, da je njeno poslanstvo in pomen še mnogo večji.

Boli pa me nekaj in dovolite, da povem kar javno. Nisem literat, a rad berem in sem že tudi veliko prebral. Zato ne morem razumeti kritike, ki jo že nekaj mesecev slišim o Mladiki po tržaškem radiu. Te kritike o Mladiki so docela negativne. Vse zanič, vse začetniško, polno napak, celo tiskovnih in nazadnje najbolj groba: Mladika piše že v »latovščini«. Kritik naj bo vedno konstruktiven in naj pokaže in dokaže, zakaj to ali ono ni dobro, kaj je napak in kako mora biti. Vsaka druga kritika pa je malovredna, ker niti urednik, niti sodelavci ne vedo, kaj hoče kritik. Naš Levstik je bil hud kritik. Vse je kritiziral. Pa je tudi dal pametne nasvete, kako naj pišejo, kje naj se uče in je sam napisal vzorno povest in s tem pokazal, kaj želi. Eno prošnjo imam: kritika naj bo konstruktivna, stvarna. Vse vprek obsoditi, tako da se bojim, da bo v prihodnji številki obsojen tudi papir, da je zanič, da so tega uporabljali nekoč za molitvenike in je to povzročilo nastop protestantov, ni prav resno delo.

Poglejte, zadnjič je kritik pohvalil edino Vodebovo pesem. Brez dvoma je iz literarnega vidika to najboljša pesem, toda imamo enega samega Vodeba, ki se tako »poniža«, da objavi svojo pesem v Mladiki. Obenem pa se mora kritika tudi vprašati (tako kot se morajo izdajatelji revije), ali bi bralci, ki jim je revija namenjena, razumeli take pesmi. Vsi ne. Zato je treba nuditi enemu in drugemu nekaj. Mi smo veseli tudi lepe pesmi, ki poje o Krasu, o morju. Ali kritik ne vidi nobene pozitivne stvari v tem, da naši mladi ljudje pojejo v lepem jeziku, doživeto in — meni se zdi, da tudi v oblikovnem oziru dovršeno, iz ljubezni do domače besede in zemlje? Če boste govorili s takim omalovaževanjem in prezirom o vsem tem, boste ubili še tisti idealizem, ki kje živi. Večkrat sem že razmišljal o temle: med pisatelji manjka med nami srednja generacija. Ni je. Če torej teh revija nima, skuša pritegniti mlajše, ki so nekako končali naše srednje šole. Ali ni vsakdo tega vesel?

Tem kritikom bi rad še tole povedal: zanimal sem se, koliko je naročnikov Mladike med našimi izobraženci in med vidnimi kulturniki. Zanimal sem se zato, ker sem sam v

Posamezna številka Mladike stane 100 lir, po pošti 120 lir. Celoletna naročnina (10 števil) 1000 (1200) lir. Naročnina za ves letnik v Ameriki stane 3 dol. Naročnina za ves letnik v Avstraliji 2 funta.

O narodni kulturi

M. Magajna: Ribiči odhajajo



Vsaka narodna kultura ima svojo podobo. Včasih je težko razbrati vse njene značilnosti in posebnosti, po katerih se loči od drugih. In vendar čutimo, kdaj je nekaj našega in kdaj tuje. Ali je to otožnost, ki diha iz Kosovelove kraške pesmi in Murnove melodije o njivi in žitu, ali pa je hrepenenje Lepe Vide in Miklove Zale. Morda je melodija Župančičeve belokranjske loze ali pa Jamove barvne impresije izza Kolpe. To je Prežihova Koroška in Kranjčevi topoli ob cesti, je Bevkov svet in Pregljev Tolmin, Jakopičevo barje in Plečnikova Ljubljana, je Škrjančeva simfonija in Tomčevo kolo...

Iz vsega diha naš svet in naše življenje. Vsi so prispevali svoj delež vsebini naše narodne kulture. Novo življenje se pretaka po našem mestu in po naših vaseh. Pisatelj, pesnik, slikar, glasbenik mora ujeti ta ritem in to melodijo. Zajeti mora žive ljudi in njihovo nepopačeno besedo, smeh in jok sveta ob morju, naših vasi in našega mesta. In ta odmev mora položiti v mozaik naše narodne duhovne vsebine. Zdi se, da postaja naš umetnik vse preveč svetovljan. Poje in oblikuje nekaj, kar je samo po zunanji podobi slovensko, po duhu in izrazu pa je tuje.

Ne mislim, da moramo do Levstika in se zakopati v zemljo naših kmetijskih pradedov. Naj zaživi čas in njegov utrip v naši duhovni kulturi. Vendar naj najde umetnik na teh tleh še kaj pristnega, domačega, čeprav modernega in naj ne pomaga k razvrednotenju narodnih in moralnih vrednot med slovenskim ljudstvom. Če tega ne bo storil, se je svojemu poslanstvu izneveril, narodna kultura pa bo imela od njega prej škodo kot pa obogatitev. Ne more pa ustvarjati narodne kulture tisti, ki dvomi v narodno zdravje in moč, ki ni prežet z narodnim duhom in z ljubeznijo do njega. Tu je začetek in konec.

JOZE PETERLIN

Res, da je potegnila že mrzla burja in mslimo bolj na zimo kot pa na jesen, moramo vendar kot kronisti zapisati nekaj kulturno - prosvetnih dogodkov iz letošnje jeseni. Upamo, da bodo naše vasi in naše mesto kulturno zaživele polno življenje tudi v zimskih dneh.

Začel je pravzaprav **Stevec** s svojim »Praznikom grozdja«. To je bil prisrčen in lep prosvetni dan za Goriško in tudi za Tržačane, ki so bili tisti dan na tem ljubeznivem griču. Igra in petje, vse nam je bilo zelo všeč in optimizem, s katerim smo odhajali pozno zvečer na svoje domove, ne more ostati brez sadov v naših društvih in na odru.

V TRSTU je SLOVENSKI KULTURNI KLUB začel takoj v jeseni s svojimi sobotnimi večeri. V tisti mali dvorani se zbira študirajoča mladina, potem, ko je končala dopoldansko šolo in dela na univerzi. Veseli smo, da je toliko slovenske mladine med nami, ki se resno pogloblja v študij kulturnih in idejnih vprašanj in zori počasi v slovensko družbo tržaških izobražencev.

Klub je imel v letošnji sezoni 8 kulturnih večerov, enako pa tudi srednješolski odsek, skupno torej: 16 kulturnih večerov mladine.

Tudi SKAVTI, Dijaška in Dekliška zveza imajo svoje redne sestanke, in poleg tega še druge katoliške organizacije. Njihovo delo je resda bolj versko - idejno, vendar se tudi prosvetno udeležujejo.

SLOVENSKI ODER pripravlja svojo prvo predstavo za december. V načrtu pa so po deželi tudi letos »slovenski večeri«, ki jih je

Dekle

iz novembrske noči

To zgodbo mi je pripovedoval Erich, mlad Nemec, ki sem ga srečal v Rimu in s katerim sva si nato nekaj dni skupaj ogledovala rimske znamenitosti. Sam ne vem, kaj je bilo vzrok, da se mi je takoj prikupil. Morda zaradi svoje obzirnosti in prijaznosti. Bil je čisto drugačen, kakor smo si takrat — to je bilo komaj nekaj let po vojni — predstavljali Nemce. Nič pruske nadutosti in grobosti ni bilo v njem. Spominjal je bolj na študenta iz nekdanjih organizacij nemškega mladinskega gibanja po prvi svetovni vojni, ki so se vemale za vandrovtvo in za pacifizem. Pred Hitlerjevim prihodom na oblast so ti študentje obljudovali vse evropske ceste, plavalasi, suhi, v pisanih športnih srcah, kratkih hlačah in z zagorelimi, mišičastimi nogami, kar upognjeni pod težo velikih nahrbtnikov, preko katerih je bilo privezano še šotorsko krilo. Nekaj romantičnega in simpatičnega je bilo v njih. Tak je bil Erich, le da je bil nekoliko starejši in bolj tih.

Vse dni sva hodila v julijski vročini, obiskovala cerkve, zlezla v kupolo cerkve sv. Petra in pod zemljo v katakombe, vedno za petami ameriških turistov, da nama ni bilo treba plačati vodnika. Pred vročino prvih popoldanskih ur sva se zatekla v hlad kake preproste gostilne napol pod zemljo. Tam mi je začel nekoč Erich ob steklenici gostega rdečega vina z gričev nad Rimom pripovedovati o svojih doživljajih iz vojne. Najbrž sem ga s kakšnim vprašanjem napeljal na to. Vedno namreč rad poslušam, če kdo pripoveduje, kaj je doživel, ker v resnično doživetih zgodbah je vedno več mikavnosti, več napetosti in slučaj igra v njih večjo vlogo kot v še tako dobrih izmišljenih povestih. Od vsega, kar mi je povedal, pa je napravila največji vtis name zgodba o skrivnostnem nočnem srečanju z neznanim dekletom na Dunaju. Pripovedoval je:

»Naša družina je iz Rusije, a smo nemškega rodu. Ne vem, kako so moji predniki prišli v Rusijo, morda kot obrtniki pod Petrom Velikim ali pod Katarino. Počasi so obogateli in se prištevali pred prvo svetovno vojno k boljšemu meščanstvu. Tako je prišlo, da so poslali mojega očeta v vojaško akademijo. Bil je še kadet, ko je izbruhnila vojna. Moral je na fronto in potem se je bojeval, četudi brez posebnega navdušenja, v belih oddelkih proti boljševikom. Z njimi vred se je moral tudi umakniti iz Rusije. Pri umiku je bil ranjen in je ležal nekaj časa v bolnišnici v Carigradu. Tam mu je stregla mlada Dalmatinka. Zaljubila sta se drug v drugega in se poročila. Odpeljal jo je na Poljsko.

Spominjam se še, da smo živeli nekaj časa v hudi revščini. Stanovali smo ob robu nekega mesta na vzhodnem Poljskem v vagonu, ki je bil za silo preurejen v barako. Potem smo se preselili v Lodž in oče je dobil še kar dobro službo v neki tekstilni tovarni. Jaz sem študiral gimnazijo. Imel sem še starejšo sestro. A prišla je vojna, Lodž so zasedli Nemci in pritegnili očeta k delu v raznih nemških organizacijah in uradih, tako da sploh ni šel več v tovarno.

Menda so mu njegove nove funkcije nekoliko zmešale glavo, ker je začel zahtevati od nas, da moramo govoriti samo nemško, četudi še znali nismo. Sestro in mene je vpisal v nemško gimnazijo. V bistvu pa je bil le dober človek. Toda mati je bila zelo pobožna, nagnjena skoro v mysticizem, in je hudo trpela zaradi te njegove nove službe; zaupala pa se je le meni, morda zato, ker je mislila, da še ne morem razumeti njene bolečine in njenih skrbi. Tako sem začel na tihem prezirati očeta. Nisem ga rad ubogal in če je bil strog z menoj, sem postal trmast. Tudi učil se nisem rad in sem rajši pohajal po gozdovih, se vozil na izlete s kolesom ali bral romane. Če me je oče ozmerjal zaradi neuspehov v šoli, sem prezirljivo molčal.

Nekoč me je v jezi oklofotal, ko ni mogel dobiti besede iz mene. To me je strašno ponižalo in užalilo. Stekel sem iz hiše in se ves dan klatil okrog. Drugi dan sem se prostovoljno prijavil v nemško vojsko, iz gole



Mačkovičje z bogato prosvetno tradicijo...

kljubovalnosti do očeta. Bil sem star šele šestnajst let. Po nekaj mesecih vežbanja na Danskem so nas poslali poleti leta 1944 na vzhodno fronto. Bila nas je cela divizija samih mladih fantov. Prej sem veliko bral v časnikih o vojni in gledal filmske novice s fronte, a vojna je bila drugačna, mnogo bolj strašna. Samo če zaprem oči, še vedno vidim trenutek, ko je padel kraj mene moj najboljši prijatelj. Krogla mu je prebila glavo.

Našo divizijo so uporabljali za nekaj zamašek, s katerim so skušali sproti zamašiti fronto, kjer je puščala. Lahko nas je bilo navdušiti za protinapade, v katerih smo cepali v kupih. Bili smo premalo izvežbani. V resnici smo bili še otroci, niti telesno še nismo bili dovolj razviti, kaj šele duševno. Mnogim so že čez nekaj tednov začeli popuščati živci. Tudi meni. Večkrat sem potlačil strah vase, ne da bi kdo kaj opazil, a prišel je trenutek, ko se mi je to maščevalo.

Bilo je kmalu potem, ko je padel moj prijatelj. Bil sem pri poljskem topništvu in nekoč sem ravno napregal konje pred top, ko je priletela granata in ubila vse štiri konje. Tedaj sem izgubil živce. Zbežal sem v hlev in se zaril v seno. Prihiti so tovariši iz baterije in me skušali pomiriti, pa ni nič pomagalo. Bil sem preveč pretresen. Končno je prišel podčastnik, ki me je že prej sovražil, bogve zakaj, morda zaradi tega, ker sem šel včasih v cerkev in ker sem nosil na verižici okrog vratu svetinjico, ki mi jo je dala mati ob slovesu, ali pa zato, ker sem včasih bral kako knjigo in je mislil, da se hočem delati »pametnega«, kot se je nekoč izrazil. Začel me je brcati in rjoveti. Seveda me je s svojim rjoventjem še bolj zbegal. Prijavil me je zaradi strahopetnosti svojim nadrejenim. Zaprlji so me in čez dva dni so me postavili pred vojno sodišče. Samo svojemu kapetanu, ki je bil dober človek, se imam zahvaliti, da me niso obsodili na smrt, ampak le v kazensko kompanijo, kar pa je bilo skoro isto. Morali smo odstranjevati mine pred drugimi, kadar so šli v protinapad, in pri tem nas je malo ostalo živih. Kolikor jih niso raznesle mine, so jih pobili sovražniki od spredaj ali naši od zadaj, kakor hitro se jim je zdelo, da smo nekoliko negotovi.

Toda jaz sem mislil samo na pobeg. Hotel sem ostati živ. Nekoč se mi je res ponudila priložnost. Vrgel sem se v grmovju v blatno jamo, ki jo je izkopala granata, in ostal skrit, dokler ni oddijala bitka mimo. Padel sem v roke poljskih partizanov. Povedal sem jim svojo zgodbo in sprejeli so me medse. Med njimi je bil mlad Žid, ki sem se mu zasmilil in mi je preskrbel ponarejene dokumente, da sem lahko odšel s transportom poljskih delavcev v Nemčijo, kamor so bili že evakuirali moje starše iz Lodža. A kam, nisem vedel, ker sem dobil zadnje sporočilo od njih, še preden se je zgodila tista stvar z menoj, in takrat so bili še na poti.

Srečno sem prispel s transportom poljskih delavcev na Sudetsko. Toda bal sem se, da bi pri kaki ostrejši kontroli odkrili, da imam ponarejene papirje, in tako sem ob prvi priložnosti pobegnil iz delavskega taborišča. Vedel sem, da študira sestra na Dunaju konservatorij, in tako sem se odpeljal tja. Toda prav tiste dni so začeli zavezniki Dunaj močno bombardirati. Plaho se ozirajoč naokrog sem se prikradel do hiše, kjer je stanovala, in pozvonil pri vratih z imenom, ki sem ga poznal. Odprla mi je stara, sivolasa ženska.

Vprašal sem za gospodično Anno Eckert.

»Kdo pa ste?«

»Njen ... njen znanec.«

Nisem ji upal povedati, da sem brat. Bal sem se, da bi me izdala, če bi prišla policija poizvedovat za menoj. Nezaupno me je opazovala.

»Gospodična ne stanuje več tu. Odpeljala se je k staršem. Bali so se zanje, zaradi bombardiranja.«

»A kam se je odpeljala?«

V mojem glasu je gotovo občutila tako razočaranje, da sem se ji zasmilil. Zato je odgovorila nekoliko prijazneje:

»Nekam v Nemčijo, v Porenje, se mi zdi. Rekla je, da bo pisala, pa do danes še ni, ali pa se je pismo izgubilo. Saj veste, kako hodi pošta v teh časih.«

Opravil sem.

»Hvala, gospa. Lahko noč.«

»Lahko noč.«

tudi vsa pretekla leta organizirala Slovenska prosveta.

V **Boljuncu** je bil že prvi prosvetni večer v tej sezoni.

V naših dvoranh so že ponovno gostovali fantje in dekleta iz **Doberdoba** s predstavo **Krekove veseloigre TRI SESTRE SE ŽENIJO**. Predstava doživlja lepe uspehe in doberdobski mladini iz srca čestitamo k njenemu delu in njenim uspehom.

ZVEZA SLOVENSKE KATOL. PROSVETE v Gorici pripravlja tekmovanje pevskih zborov. Ta dogodek ni samo sam po sebi vreden, ampak bo pomenil gotovo tudi letos nov zagon in navdušenje za pesem v pevskih zbori po Goriškem. Škoda, da ni na tem polju večje delavnosti tudi na Tržaškem.

SKPD v Gorici je tudi že začelo s svojimi prosvetnimi večeri. Na prvem je bil gost g. Vinko Zaletel iz Celovca, ki je prikazal lepoto gora.

Na Tržaškem ni drugod velike delavnosti. **Slovenska prosvetna matica** je imela prvi večer. **Krožek slovenskih izobražencev** je imel tudi že prve prosvetne večere. V eni izmed kavarn razstavlja svoja dela akad. slikar **August Černigoj**.

Poleg tega pa so začeli svoje delo poklicne prosvetne ustanove. Na slovenski strani **Slovensko gledališče**, na italijanski strani pa Teatro Nuovo in gledališče Verdi.

Slovensko narodno gledališče se je preimenovalo v Slovensko gledališče in si izbralo novo vodstvo. Kolikor smo zvedeli, mu ne načeljuje več prof. Budal, ampak prof. Rado Rauber, tajnik pa je postal prof. Josip Tavčar. Svojo sezono je začelo s Tavčarjevo komedijo »Nicky, zlati deček«.

NOVA TAVČARJEVA KOMEDIJA

V zadnjih treh letih je doživelo krst že tretje Tavčarjevo dramsko delo. Avtor se nekako zagovarja, da ni mislil zares, ko je začel, a zdaj so njegovi junaki že na odru, radijski kronisti ga nadlegujejo z vprašanji, govorimo in pišemo, da živi med nami najbolj plodovit dramatik, pa čeprav Tavčarju ni povsem všeč prav ta hrup in se mu zdi nekako pretiran.

»Prihodnjo nedeljo«, »Pekel je vendar pekel«, »Nicky - zlati deček«. Brez dvoma je prinesel Josip Tavčar nove motive v slovensko dramsko slovstvo. Razmaknil je okvir polpretekle kmečke problematike naših ljudskih iger. Razbil monotono in brezkončno povojno krvavo obračunavanje v črno-belem patetičnem poveličevanju namišljenih junakov. Tavčar je našel povsem nov slog in nova vprašanja.

Edino nevarnost vidim v tem, da ne bi Tavčar ostal samo v slovenskem jeziku pisatelj dramatik, tako kot postajajo že mnogi t.zv. slovenski tržaški pisatelji; v njih delih ni ne duha, ne mišljenja slovenskih ljudi, ampak le pišejo v slovenščini — navadno slabi.

V tej trojici iger se mi zdi drama »Prihodnjo nedeljo« najresnejše delo, čeprav v tehničnem pogledu najmanj dovršeno. »Nicky« pa je v oblikovnem pogledu najspretnjši, po teži pa najbolj površinski. Dočim je prvo delo mnogokje razvlečeno in dialog nespreten, je »Nicky« ves razgiban, tekoč in živ. Toda



Josip Tavčar

v vsej predstavi občutiš preveč karikature, da bi vzel stvar resno. Nickyju se nasmeješ sicer, toda v tebi ni zapustil nobenega vtisa. Veš, da se je nekdo igral in nekoga posnemal, a ne verjameš, da on sam res to doživlja. Pisatelj mu je naložil preveč obremenosti, da bi mu verjeli, da res živi.

Morda bi zapustil globlji vtis, če bi bilo malo manj pretiravanja. Režiser Jože Babič je sledil Tavčarju in postavil na oder več kot satiro — pravo karikaturu. Tako, najbrž, za spremembo. Režija je dobra, dosledna kot so vse Babičeve režije. (Skoda, da je napovedovanje predstave v dnevniku pred predstavo vzbujalo tako malo resnosti.) Režiser je dal predstavi ritem, se poslužil izvirnih tehničnih domislev in ima velik delež pri učinku. V celoti je seveda tudi režija pretiravala. Tako se mi zdi zelo odveč in nepotrebnost ter prisiljeno, da pride Biby tako oblečena, oziroma tako neoblečena na oder. Ali naj bi to res pomagalo k uspehu? To je ceno iskanje učinka.

Sceni je dal lepo podobo slikar Jože Cesar.

Igralci še niso bili prav sigurni svojih vlog, zato je bilo tu in tam nekaj krepkih jezikovnih napak in spotiklajev. Levji delež je nosil med igralci Silvij Kobal kot Nicky. Igral je spretno, živo, domiselno, vendar zelo karikirano kot je pač zahtevala od njega režija.

Med ostalimi igralci pa se je zdel še najbolj dosleden Miha Baloh v Rudyju. Drugi so tu pa tam nihali. Bogdana Bratuževa je v Biby odigrala filmsko igralko kot jo je avtor ustvaril, ki pa ne ve prav, od kod prihaja. Gizdalin Rada Nakrsta je skoro premalo gangsterski, da bi verjeli v njegovo strahotnost. Štefka Drolčeva je imela precej nehvaležno vlogo v Susy, ki jo je sicer do dna obvladala in premislila, vendar se zdi, da nje same ni prepričala. Zelo pa so posrečeni nekateri njeni prizori, kot n. pr. poslednji odhod. Policaj Julija Guština je nekoliko kričav.

Na koncu se vprašam: kaj je v tem delu slovenskega? Ali je bilo vse to napisano in pripravljeno samo zato, da bi se smejali? Je to satira? Tudi satira mora zapustiti vtis in mora ozdravljati. Nicky ne. Rad bi, da bi čutil slovenski dramatik med nami še neko višjo nalogo, poklicno gledališče pa višje poslanstvo.

Jože Peterlin

Odtaval sem spet na zatemnjeno ulico, ves truden in pobit. Kje naj iščem starše? Niti marke nisem več imel, peš pa bi ne prišel daleč, že po nekaj kilometrih bi me prijeli. V mestu pa tudi nisem poznal žive duše. Po ulicah so hodile obhodnice vojaške policije in Gestapa in poleg tega je bilo še veliko takih, ki bi me bili takoj izdali, kakor hitro bi zasumili v meni vojaškega ubežnika ali pobeglega tujega delavca. Fantje moje starosti v civilu so bili tedaj redkost na ulicah. Zdelo se mi je, da se ljudje še v temi ozirajo po meni in me sovražno merijo z očmi. Ves čas sem pričakoval, da me bo kdo ustavil in me vprašal, kaj delam v zaledju, ko pa so vsi drugi na fronti. Naglo sem hodil po ulicah, da bi ušel ostrim pogledom in vzbudil vtis, kakor da hitim za določenim ciljem. A bil sem slabo oblečen, brez plašča, in to mi je še povečalo mučni občutek, da vzbujam pozornost.

Bilo je novembra in hladno; počasi je začelo še deževati. Rosilo je drobno, a vztrajno in kmalu sem bil premočen. Lahko bi se bil ustavil pod kakim stebriščem ali pri kakem hišnem vходу pod napuščem, a si nisem upal. Hodil sem kar naprej, sam ne vedoč kam. Podplati so me pekli od dolge hoje in rad bi bil vsaj za nekaj minut kam sedel in se odpočil, a vedno, kadar sem hotel to storiti, sem zagledal ljudi, ki so šli proti meni, ali pa zaslišal, kako udarjajo po asfaltu za menoj trdi, ritmični koraki vojaških obhodnic in njihove krike, ko so ustavljali sumljive ljudi:

»Halt! Wer da? Ausweis!«

Bilo je že zelo pozno, morda blizu polnoči, ko sem pritaival v neko predmestje. Hiše so postale redkeje, ob cesti so se vrstile železne in zidane vrtno ograje, iznad katerih so štrlele kot roke okostnjakov črne, gole drevesne veje. Nikjer več žive duše. Se koraki obhodnic so se izgubili v temi in naraščajočem šumu dežja. Morda so se tudi straže stisnile pod kak napušč. Prej ali slej bom naletel na katero. Vlekel sem se dalje neskončno truden, lačen in tako potr, kakor še nikoli v življenju. Prišlo mi je na misel, da bi sam napravil konec vsemu. Kmalu me bodo tako dobili in usmrtili. Prihranil si bom muke in čakanje na smrt. Bil sem tako obupan, da sem začel misliti na smrt skoro kot na odrešenje.

Ko sem šel mimo neke vrtno ograje, sem zaduhal vonj po mokri zemlji, po razpadajočem listju divjih kostanjev in po mokrih krizantemah, ki polegale gnijejo na gredah ali grobovih. Ta vonj me je spomnil na odmaknjeni mir pokopališč in hkrati na moje dolge jesenske izlete po poljih in gozdovih, na prijetne tihe ure, ki sem jih prebil pod gostim vejevjem gozdnih dreves, ko je dež enakomerno prasketal po listju in so se velike srebrne kaplje utrinjale z vej ter težko udarjale ob šotorsko krilo, pod katerim sem ždel. Vedno sem najbolj ljubil naravo v pozni jeseni.

Naglo sem se odločil, se vzpel na zid in se spustil na drugi strani na tla. Noge so se mi mehko vdrele v mokro vrtno zemljo. Poiskal sem grm, ki je rasel tik pri zidu, počepnil podenj in se naslonil s hrbtom na zid. Z drobnih vej je curljalo name, a bilo je vendarle bolje kakor na cesti. Privihal sem si ovratnik jopiča, kolikor sem največ mogel, stisnil glavo med ramena in zamižal. Trudil sem se, da bi nič ne mislil, a vendar mi je hodilo po glavi kakor blodnje. Verjetno sem vmes včasih za nekaj časa tudi zadremal. In še danes se mi zdi, da so bile samo sanje ali privid v blodnji, kar sem doživel.

Nenadoma sem se namreč vzdramil, ker se mi je nekdo mehko dotaknil lica. Planil sem kvišku. Pred menoj je stalo dekle v belem dežnem plašču. Moralo je biti že proti jutru, ker sem lahko vse dobro razločil, vse, tudi njen mili, beli obraz in lase, ki so silili izpod rute. Gledal sem jo presenečen, bolj začuden kot preplašen, četudi sem še v istem hipu pomislil, da bi me lahko izdala. Tudi ona me je za hip opazovala, se nasmehnila, stegnila roko in mi porinila v dlan, ki sem jo držal na kolenih, droben svaljek papirja. Nato se je obrnila in izginila skozi bližnja ozka vrtna vrata, katerih v temi nisem bil opazil, na cesto. Negibno sem strmел za njo. Kako me je mogla odkriti čez visoki vrtni zid in v noči? Sele čez dolgo časa sem se spomnil in pogledal, kaj mi je stisnila v roko. Bilo je enajst bankovcev po deset mark. Ko je napočilo jutro in sem zaslišal korake in razgovore delavcev, ki so hodili onstran zidu na delo, sem odšel skozi ista vrtna vrata — bila so odklenjena — in se pomešal mednje. Vprašal sem prvega nesumljivega človeka, kateri tramvaj pelje iz mesta, stopil nanj in se odpeljal do konca. Potem sem si kupil na majhni železniški postaji že

zunaj mesta vozni listek do Salzburga, izstopil nekaj postaj prej in se napotil v hribe. Kmalu sem našel delo pri nekem kmetu in ostal tam do konca vojne.«

»In po vojni nisi skušal najti tistega dekleta?« sem vprašal.

»Pač; še prej, ko sem se napotil iskat starše in sestro, sem se vrnil na Dunaj in skušal najti tisto dekle. Mislim, da bi jo še zdaj spoznal. Ponovno sem prehodil vse ulice, o katerih sem mislil, da sem hodil po njih tisto noč, a zdelo se mi je, da je vse izpremenjeno, kakor da iščem nekaj, kar sem videl v sanjah. Če bi ne bilo tistega denarja, s katerim sem se rešil, bi zares mislil, da se mi je sanjalo. Mimo tolikih podobnih vrtnih zidov sem prišel, mimo tolikih hiš sredi vrtov, tolikim dekletom sem pogledal v obraz, a prave nisem našel. Iskal sem dva meseca, potem sem se odpeljal v Nemčijo in kmalu našel starše preko Rdečega križa. Čez leto dni sem se spet vrnil na Dunaj in potem še nekajkrat. Iskal sem jo tudi z oglasi v dnevnikih. A zaman.«

»Morda se je preselila kam drugam, ali pa...«

»Ali pa je bila ubita pri bombardiranjih, hočeš reči. Morda res. A mnogokrat mislim nanjo in kako bi bilo, če bi jo bil našel. A še jo bom iskal. Čudno je, da mi vedno, kadar mislim nanjo, pride na misel glasbeni motiv, ki ga ne poznam iz nobene opere ali popevke, četudi je bila naša družina muzikalna. Saj sem menda omenil, da je moja sestra študirala na konservatoriju. Vrača se mi od tiste noči, ko sem jo srečal. Poslušaj!« Tiho je zažvižgal hrepeneč in nežen motiv, ki je bil tudi meni neznan.

Nekaj dni pozneje sva se ločila. Pred odhodom sva si izmenjala naslova in obljubil mi je, da mi bo pisal, če bo našel tisto dekle. A do danes se ni oglasil.

Aleksej T.

SPOMIN

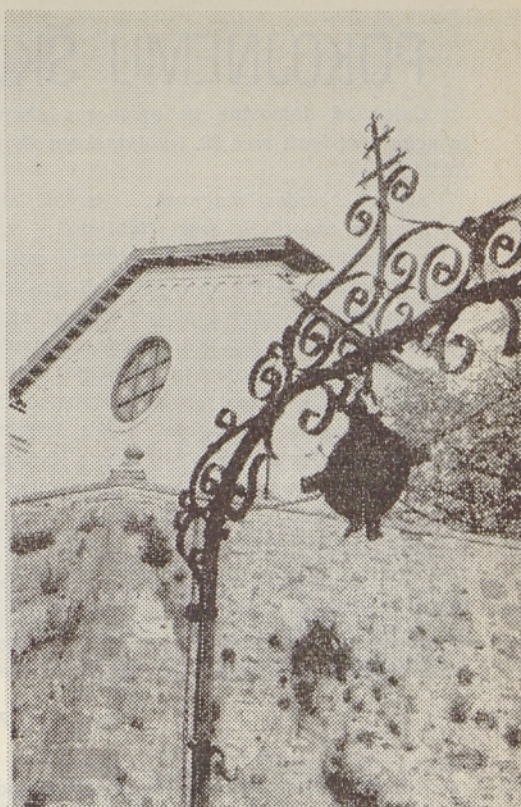
*Kako rad,
bi se vrnil nazaj,
kako rad
bi gledal
svoj rodni kraj.*

*Bori šumijo,
ciklame
pod njimi duhtijo,
in spijo, spijo,
ter čakajo name.*

*Ne čakajte name,
ciklame ve zale,
jaz v tujini sem
daleč od vas...*

*A vaš vonj
prihaja do mene
daleč, s tržaške obale.*

*Ta spomin
v srcu se vedno budi,
grenak in svetel
vse noči,
noči.*



Motiv iz Beneške Slovenije

KRALJ SAMO

Pisatelj **Metod Turnšek** je izdal novo knjigo. To je drama v petih dejanjih z naslovom »**Kralj Samo in naš prvi vek**«. Napisana je v verzih. Naslovno stran je opremil kipar France Gorše. Knjigo je izdala založba »Setev« v Trstu, natisnila pa Tiskarna Družbe sv. Mohorja v Celovcu. To je druga Turnškova zgodovinska drama. Pred leti je izdal tudi »Državo med gorami«.

Oceno bomo objavili prihodnjič.

MEDDOBJE 1-2, LETNIK IV.

Slovenska kulturna akcija v Buenos Airesu je razposlala v svet prvo številko IV. letnika literarno - kulturne revije Meddobje. Med pesniki srečamo že znana imena: Truhlar, Kos in Papežev prevod Pavla Veleryja. Literarne prispevke objavljajo: Neva Rudolf, Mihael Jeras in Anica Kralj. Filozofska pa so razmišljanja Ignacija Lenčka Clovek v nevarnosti. Drugi del revije pa v zaglavjih: Crke, besede, misli; Čas na tribuni, Črta in prostor, Glasba, Knjige in Zapiski prinaša novice iz kulturnega dogajanja v svetu.

Ko listam po različnih podobnih tujih revijah, me vedno bolj prevzema ponos, da živi slovenska ustvarjalna kulturna skupnost tam daleč nekje pod Južnim križem, ki družiti raztresene ude po vseh celinah v tako odlični kulturni reviji, obenem pa mi je hudo, ko v tem mestu nadpovprečnega blagostanja, ki ga uživa tudi marsikak slovenski izobraženec, najdemo tako pičlo število odjemalcev te revije.

Maks Šah

POKOJNEMU ŠKOFU DR. GREGORIJU ROŽMANU

Daleč od domovine in njegovega škofijskega prestola je nehalo utripati srce 29. ljubljanskega škofa dr. Gregorija Rožmana.

»Ecce sacerdos magnus«... je bil slovesen pozdrav ob akordih mogočnih orgel ljubljanske stolnice, kadar je slovesno vstopal v mogočno baročno svetišče v spremstvu svoje duhovščine. Pristopal je k oltarju božjemu in daroval sveto daritev, stopal na prižnico in s samo njemu dano kleno jasnostjo razlagal Kristusov nauk, sedel na prestolu ljubljanskih škofov in sprejemal izraze vdanosti svojih duhovnikov, katere je mazilil, zahajal v spovednico, učil in odvezoval ter širom škofije birmoval. Neutrudljiv delavec, jasen pravnik in profesor v Celovcu in Ljubljani, pisec številnih pravnih razprav, misijonar, pridigar, organizator in nazadnje veliki vladika obširne škofije, to je bil pokojni škof.

Med vojno je rešil iz zaporov nešteto ljudi, rešil internirane, ne glede na njih prepričanje. Ni ga, ki bi bil v tem

pogledu storil več, kot pa je storil škof Rožman. Ko so se dopolnili dnevi grozot, ko je bil oblit z golidami blata, se je na prošnjo drugih umaknil iz domovine. Ustavil se je v Združenih državah. Pa tudi tam ni počival. Potoval, pridigal in misijonaril je po Evropi, Severni in Južni Ameriki med svojimi rojaki širom celin.

Utrudil se je in leta so postala težka. Leta 1957 mi je potožil v Lurdu: »Veste, ne vem kaj bi dal, da bi se malo oddahnil, pa ne morem. Vedno me kličejo sem in tja...«

Sedaj je omahnil. Njegov duh je onstran pregraj sovrastva in nizkotnih obdolžitev, za katere ni imel nikdar žal besede. »Pobijajmo zmoto, a ljubimo tiste, ki so v zmoti, to je bilo njegovo načelo.

Za pokojnega škofa Rožmana velja v polni meri dognanje papeža Gregorija VII.: »Ljubil sem pravico in sovražil krivico; zato umiram v izgnanstvu.«

Gospod, daj mu večni mir in pokoj!

MAKS SAH

Slovenci v Ameriki

Letošnjo jesen (27. septembra) je bil med clevelandskimi Slovenci pomemben kulturni dogodek: odkrili smo spomenik ameriško-slovenskemu pesniku in skladatelju Ivanu Zormanu. Kmalu po pesnikovi smrti (avg. 1957) je posebni pripravljalni odbor pričel z akcijo za postavitev spomenika v jugoslovanskem delu clevelandskih kulturnih vrtov. Umetniško delo so poverili našemu kiparju Francetu Goršetu, ki je tako dodal svojim umetninam prelepo izklesan nov kip.

Na predvečer odkritja spomenika je bila slavnostna predstava »Miklove Zale«, na dan odkritja pa je bil zvečer koncert Združenih pevskih zborov, ki so izvajali spored samih Zormanovih skladb. Ob odkritju spomenika v Kulturnih vrtovih se je zbralo precej naših rojakov, kakor tudi lepo število odličnih gostov, med njimi clevelandski mestni župan in pa zvezni senator — naš rojak **Frank Lovše** iz Washingtona. Senator se je v svojem govoru (bil je prvi, ki je pri odkritju pričel govoriti slovensko) v toplih in lepih besedah spomnil pokojnega Zormanana — svojega najboljšega prijatelja in pa svoje matere, ki ga je učila slovenske besede in sama prebiral Zormanove pesmi.



Zvezni senator Frank Lovše čestita akad. kiparju Francetu Goršetu ob odkritju spomenika

Dosedanjim trem slovenskim spomenikom (škof Baraga, Ivan Cankar in Simon Gregorčič) se je tako pridružil četrti spomenik slovenskega pesnika in skladatelja, le s to razliko, da je na podstavku tega spomenika pristno ohranjeno le pokojnikovo ime (Ivan Zorman), dočim je vse ostalo že v — angleškem jeziku.

Eno leto pred smrtjo Ivana Zormanana je bila v Slovenskem narodnem domu v Clevelandu akademija Zormanovih literarnih in glasbenih del, imenovana Zormanov dan.

Takrat sta stopila na oder slavljenec dneva, pesnik in skladatelj Ivan Zorman ter njegov dolgoletni prijatelj, takratni državni guverner, sedanji zvezni senator, Frank Lovše. Senator Lovše je ob tej priliki svojega prijatelja takole počastil v slovenskem jeziku:

»Veste, mogoče Vas je že več slišalo: razen moji mami, nisem nikomur toliko dolžan kot Ivanu. Zormanova družina je dala dosti našemu narodu. Ivan, nihče tukaj v Ameriki ni dal toliko kot Ti; Ivan — Ti več kot jaz! Danes poklanjam poezije in pa rože, svojo čast — Tebi!«

Nato je spregovoril še Zorman. To je bil njegov zadnji javni govor, ki ga je bil zaključil takole:

»Če bi bile te pesmi, ki smo jih do zdaj slišali in jih še bomo, res samo moje, potem bi bil v veliki zadregi. Kajti čutil bi, da je ves ta spored le preveč osredotočen na eni osebi. Ker pa so te pesmi prav tako Vaše kot moje, ker izražajo naše skupne sanje, naša skupna hrepenenja, naše borbe, naše uspehe, naše vesele in žalostne dni, zato moja zadrega ni prehuda. Res pa je, da globoko čutim lepoto tega dneva, saj nisem narejen iz lesa ali pa kamna.

Morda smo mi, ameriški Slovenci, s tem svojim kulturnim prizadevanjem vendar nekoliko pomagali, da je bilo naše življenje v tej naši novi domovini lepše in morda smo obenem tudi nekaj prispevali k splošni slovenski kulturi: slovenski poeziji, slovenski glasbi.

Pa še to: danes je ta program živ vzgled, kako nas slovenska pesem navdušuje, razveseljuje in združuje, kako smo ob njenih lepih zvokih vsi eno — neločljivi bratje in sestre. S tem sporedom lahko ugotovimo tudi tole: Če bodo naši pevci in naše pevke in vsi ostali kulturni delavci ostali zvesti svojemu prosvetnemu poslanstvu, potem bomo smeli upati, da bo v nas in v naših potomcih še do poznih dni ostala kri naših močnih slovenskih dedov, ogenj njih duha in plamen njih srca!«

To je bila misel Ivana Zormanana. Zato se ne čudite, da je bil tako zelo priljubljen in da tako zelo pogrešamo njegovo delo. Postavili smo mu spomenik, da bi živel med nami in budil v nas slovensko misel, ki jo je za živih dni izpovedoval.

STANE ŠUSTERŠIČ

IZLETI PO NAŠIH GORAH



VIŠEVA SKUPINA

Izlet na Kraljevi hrib mi je bil v precejšnje svarilo. Sedaj pač vem, da ni pametno ubirati nove in negotove smeri, kadar ni dovolj časa. Ta ne ravno prijetna izkušnja pa me nikakor ni odvrnila od nadaljnjih sprehodov po gorah. Pravijo, da vsaka šola nekaj stane, zato sem bil lahko še kar zadovoljen, da sem razmeroma poceni prišel do tako dragocene izkušnje.

Naslednji cilj je bil Viš. Viševa skupina je z Montažem gotovo najznačilnejši skalni masiv v Kanalski dolini. Pogled na njegove svetle piramidaste gmote te spremlja po dobršem delu doline vse do avstrijske meje v Vratih. Najlepši pogled na Viševo skupino je gotovo iz Ovčje vasi, a najbolj iz oči v oči se po njenih stenah lahko razgledamo z Višarij. Tu nam višina omogoča intimnejši odnos, ki ga iz dna doline ne moremo nikoli imeti. Iz dna Zajzere se stene in stebri dvigajo skoraj navpično nad Žabniško krnico in se izoblikujejo v harmonično izklesano skalno katedralo. Viš in Gamsovka po mogočnosti visoko prekašata čredo manjših, a ne manj špičastih Kostrunovih špic, Deviških vrhov in Lastovk. Ponosni očak Montaž pa na zahodu pazi na svojo čredo. Vsa Viševa skupina je preprežena z navpičnimi razpokami in kamini ter vodoravnimi policami, ki omogočajo mnogo različnih dostopov in smeri na vrh. Vodoravne police ali grede pa so dale Kugyju pobudo za najlepšo višinsko pot v vseh Julijcih. Približno v višini dva tisoč metrov namreč vso Viševo skupino sredi navpične stene venča bolj ali manj prehodna vodoravna greda. In če je res, da so stari Germani bogovom po vrhovih gradili široke steze, da so se ti po njih lahko prijetno sprehajali, tedaj so bogovi izbrali Viš za svojo stalno promenado. Večna pot vodi čez Božanske police, kajti polica teče vseokrog Viševe skupine in ji ni mogoče dognati ne začetka ne konca. Prvič sem k temu božanskemu vrhu pristopil z južne strani.

Kmalu za Rabeljskim naseljem se dolina razširi v kotlino. Na njenem dnu se zrcali zelenomodra gladina Rabeljskega jezera. »Glej, jezero temno sred gorskih vrhov«, je vzkliknil pesnik Gregorčič, ko je v melodične verze prelil legendo o Rabeljskem jezeru. In res napravi to jezero v svoji divji lepoti morda neprijeten in mračen vtis na obiskovalca. Le pravemu ljubitelju te prvobitne lepote včasih zamiglja iz svoje temne globine.

Tudi mi smo se tisti večer, ko smo se odpravili na Viš, hitro ločili od prodnatega brega Rabeljskega jezera. Zadnji žarki so že pordečili Jerebico, pomirjena gladina pa je že ležala v senci zelenih smrek. Hitro smo jo mahali po poti, ki vodi na Nevejsko sedlo. Šele pri razvalinah stare smodnišnice smo krenili s ceste v breg. Steza se je hitro vzpe-

njala. Nad sabo smo zaslišali kravje zvonce, toda preden smo prišli na planino, se je popolnoma stemnilo. In ker se na vsaki planini steza zgubi, smo tudi mi naenkrat taval po mehki planinski travi. Na gornjem robu planine pa smo si stezo zopet poiskali, da je bilo lažje riniti skozi grmovje. Tako smo prišli nad gozd. Ker smo se medtem tudi nekoliko privadili na temo, je bilo po skalni stezi kar prijetno stopati. Na vzhodnem nebu se je med Mangrtom in Jalovcem vzdignila še luna, da se je v globini srebrno zalesketalo Rabeljsko jezero. Sedaj se nam pa nikamor ni več mudilo in v prijetnem hladu smo se brez velikega truda podajali v hladni objem Viša. Skale so bile vedno bliže in kmalu se je za robom zasvetila drobna lučka. Torej v koči Guido Corsi še niso vsi spali. Oskrbnica pa se je ravno odpravljala spat, ko smo vstopili.

Ko smo drugo jutro vstali z ležišča, se je na vzhodu rumenilo nebo. Onkraj globoko zasekane jezerske doline pa so se že prvi žarki upirali v skalni lok od Jerebice do Kanina.

Po strmih in s travnatimi blazinami posejanem produ, ki se dviga za kočo do vznožja Viša, smo v slabi uri prišli do prvih skalnih stopov. Steza je lepo speljana po travnatih policah, ki jih le tu pa tam prekinjajo v skalo vsekani stopi. Ni posebnih težav, toda vsaj na svoje noge in na oči se moram zanesti. Malo višje je ob naravnem skalnem oknu nekoliko kočljivejše mesto, ker je skala tu bolj gladka in posuta z drobnim prodrom in zahteva posebno ob slabem vremenu precej pazljivosti. Ko smo tako prišli na greben in se nam je pogled razširil na dva tisoč metrov pod nami ležečo Zajzero, smo premagali glavno višino. Ne smemo se pa predati razigranosti, ki nam jo privabi krasni razgled. Raje dobro pazimo, kam stopimo! Kmalu po grebenu, ki se lahko dviga proti zahodno ležečemu vrhu, pridemo do lesene piramide. Sedaj imamo dovolj časa za razgledovanje. Skoraj bi potrebovali vrtljivi stol, da nam ne bi bilo treba zavijati vratu. Toda preden se spravimo na panoramske podrobnosti, se zadovoljimo že s splošnim pogledom. To nam zaenkrat zadoštuje, da zadihamo iz polnih pljuč in da nekoliko olajšamo nahrbtnik.

Ko smo si tako nekoliko privezali dušo, smo bili takoj dovzetnejši za novo razgledovanje in razmišljanje. Kot že na Poludniku, smo tudi tu pri malo natančnejšem preiskovanju našli na bližnjih skalnatih pobočjih mnogo ostankov iz prve svetovne vojne. In z zanimanjem smo prisluhnili razlagi starejšega tržaškega planinca, ki se nam je medtem pridružil.

Pred prvo svetovno vojno je potekala meja med Avstrijo in Italijo ravno po Montažu nekako pravokotno na smer doline! In ker takrat vojne še niso vodili izključno po cestah,

Slovo od prijatelja

14. nov. je umrl igralec, režiser, član Radijskega odra — Slavko Rebec.

Pred nekaj meseci je bil še pri nas. Prišel je tih kot navadno. Opiral se je na palico in sedel v krog, da bomo pričeli. Soba je bila temna, le na mizi je gorela svetilka, vendar je bilo toliko svetlobe, da smo videli obraz drug drugega. Slavku je zaigral smehljal okoli ust, če je bila lepa drama na programu in ves srečen je bil, če je dobil lepo vlogo. Tako je pač z vsakim igralcem, ki ima rad gledališče.

V »Čepici s kraguljčkii« je Slavko zadnjič igral večjo vlogo. Tedaj že ni bil prav trdnega zdravja. Za tisto vlogo se je pripravljaval. Počival je in se hotel na vse načine fizično dvigniti, da bi jo v polni moči odigral. Kot bi vedel, da igra svojo poslednjo vlogo...

Nasmejal se je in v mislih preletel junake, ki jih je oblikoval. Koliko jih je bilo, velikih in majhnih! Kdo bi vedel za vse...

Da, dvanaest let že hodi večer za večerom v to naše radijsko poslopje in igra. Vsak trenutek pripravljen. Srečali smo se nekje v družbi tedaj, ko smo snovali Radijski oder. Slavko je bil zgovoren in hitro navdušen. Tedaj se je pridružil.

Ne vem več, kaj je najprej igral, vemo le, kaj je igral nazadnje. A ustvaril je množico likov, neznatnih, vsakdanjih in velikih ljudi. Vse pa z nenavadnim veseljem. Morda je bil večji v tistih majhnih ljudeh. Živel je pač njihovo življenje.

Nekaj tistega bajnega doživljanja junakov si je osvojil in živel nad trdoto življenja nekako dvignjen, kot zasanjan. Vedno mi je bilo žal, da ni mogel kdaj igrati Per Gynta. To je bil njegov junak — on sam. Per Gynt, nestalen in nemiren z bujno fantazijo, sredi trde stvarnosti in vendar nekje v pravljčni svet potopljen. Tako čudovito pripelje svojo mater v večni pristan...

Nekako tako je pristal zdaj Slavko sam. Saj sam ni mogel verjeti, da je življenje in bolezen nekaj tako neizprosnega. Zavedel se je šele, ko je obnemoglo obležal.

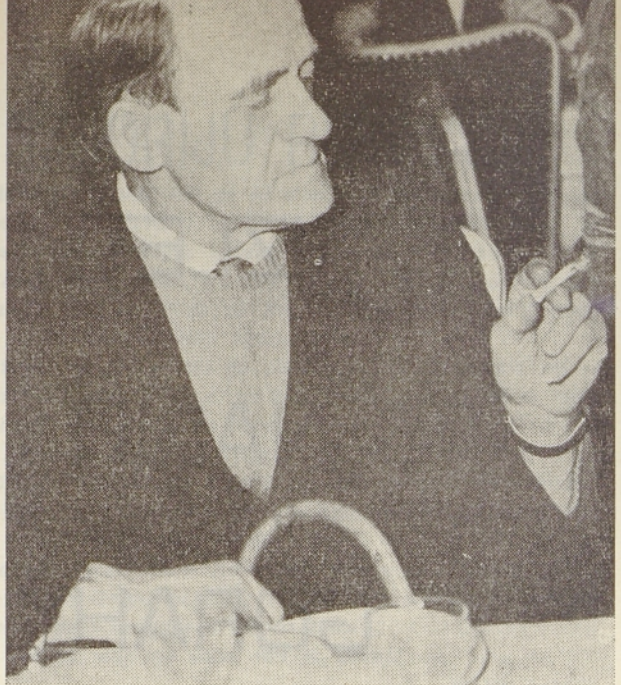
»Zdaj gre zares«, je rekel. »Dvanaest in več let sem igral to in ono. Tudi smrt sem igral pogosto, zdaj, ko stoji pred menoj, pa je ne znam igrati več...«

Slavko Rebec pa je tudi pisal izvirne stvari. V arhivu radijske postaje je več radijskih igric za otroke, v katerih se je znal lepo približati otroški duši in je govoril prav v toplem otroškem jeziku.

Med enodejankami bi lahko omenili »Mandarjerske hlače«, veseloigro, ki jo je igrala tudi openska mladina, detektivsko enodejanko »Smrt na mesarskem mostu« in »Zakaj — zato«. Zelo lep uspeh je dosegla na radiu radijska enodejanka »Tramontana«, v kateri je združil svoje veliko poznanje morja in njegovih skrivnosti. Za radio je napisal tudi trodejanko »Satornovi otroci« in »Jugundo, belo gospo Devinsko«, ki jo je igral Slovenski oder na prostem.

IZLETI PO NAŠIH GORAH

tudi najvišjim vrhovom ni bila prihranjena vojna vihra. Položaj je bil nekako tale: Na Višarjah in Višu so bili Avstrijci, na Poludniku, Montažu in Kaninu pa Italijani. Seveda so na obeh straneh fronte zgradili obilo bunkerjev, rogov in nadelanih poti, ki so bile opremljene tako, da so bile dostopne tudi s težkim orožjem opremljenim edinicam! Šest metrov pod vrhom samega Viša so Avstrijci skopali dva velika rova, od katerih je eden služil za razgledovanje. Celo zimo je v njem prebilo nekaj mož, med njimi znani planinec Dougan. Ti so bili z dolino povezani samo s telefonsko žico. Niže v dolini ob Belem potoku pa je nastalo pravo naselje, kjer so dolgo prebivali tudi znani planinci Renker, Stagl, Klug in drugi. Medtem ko o drugih vojaških podvzetjih danes pričajo samo še ožgane ruševine, pa so imena teh navdušenih planincev postala last Julijskih Alp, saj so v prostih urah odprli marsikatero novo pot v skalah. Zanimivo je, da imajo vse te smeri neko skupno značilnost. Vse potekajo v senci



Tudi on sam je takrat igral, pa tudi sicer v avditoriju in na odrih naših prosvetnih domov.

Izredno dobro se je počutil med mladino. Pripovedoval je in pripovedoval. Naši fantje in dekleta so ga poslušali in se mu smejali. Bil je zadovoljen. Radijski oder je imel rad, nekaj časa je bil tudi njegov predsednik. Ko je bilo treba ta oder zagovarjati in braniti, je bil njegov prvi zagovornik. Čeprav je pri tem mnogo osebno tvegaval in čeprav se je morda s tem komu zameril, je branil neizprosno to, o čemer je bil prepričan, da ima prav.

Tako ima Slavko Rebec v nastanku in obstanku Radijskega odra svojo vlogo in svoj delež. Ostal bo med nami živ, žive vse njegove bajne in fantastične pripovedi, žive pa tudi stvarne ugotovitve. Ostal bo ves tak, kot je bil: človek, ki mu je bila naša družba druga družina, starosta med nami, a človek z otroško dušo, z velikim doživljanjem in s popolno predanostjo lepoti.

Tudi zdaj, ko je ležal v bolnišnici, so romale njegove misli po tisti vsakdanji poti, ki je ne bo nikdar več hodil, do nas vseh...

Že je govoril tiho, komaj slišno, a vedno povsem pri-sebno. Mračno je bilo na hodniku v bolnišnici, ko je naročal:

»Pozdravite vse, pozdravite jih pri vaji in pozdravite tiste, ki nas — zdaj samo vas — poslušajo...«

Tako smo se poslovili. Odigral je vlogo svojega življenja. Ni bila lahka, bolj s trnjem kot pa z rožami posuta. Zatekal pa se je v svet svojih junakov in jih živel do konca.

Naj najde spokojni mir v večnem pristanu — v božjem naročju.

JOZE PETERLIN

tedanjega italijanskega obstreljevanja. Zato se je klasična doba alpinizma v teh skalah nekoliko zakasnila in je bilo še po prvi svetovni vojni dovolj dela za navdušene plezalce. Ob krasnem razgledu smo prav lahko sledili obujanju spominov starega planinca. Vsa resnoba gora iz tistih časov nam je bila na dlani in kot na skalnate glave bližnjih vrhov so tudi nam na dušo legli kopasti oblaki. »A vendar nas je odredila skupna ljubezen do gora,« je zaključil stari planinec, »kajti po vojni smo ljudje z obeh strani fronte nadaljevali z odkrivanjem tega skalnega kraljestva.«

Sonce je že rdečilo zahodne stene masivov in nad dolino je ležala prosojna parna tančica, ko smo se odpravili z vrha. Tudi kopasti oblaki so se, kot skoraj vedno proti večeru, razblinili, tako smo bili lahkotnih korakov kmalu pod skalami. Pri koči se nismo nič več oglasili. Kar naravnost v dolino smo jo ubrali čez planino, ki nam je bila sedaj že dobro znana. Še nekaj zavojev skozi gozd, in že smo bili pri dolgočasni cesti. Tu pa nas je na srečo čakal zvesti avto, da smo bili za večerjo že doma.

SLOVENSKI LJUDSKI PLES

Izmed vseh predmetov slovenskega narodopisja je bil do zadnjega ljudski ples najmanj raziskan. Če omenimo, da je monumentalna knjiga »Slovensko narodopisje« (1944 in 1952), ki obsega 615 strani, posvetila plesu na enem mestu pol strani, drugod pa le tu pa tam posamezne omembe v enem stavku, moramo ljudskemu plesu v naši narodopisni znanosti res pripisati značaj sirote. In še to, kar so o njem pisali, ni bilo zapisano toliko o plesu samem (melodiji, napevu, ritmu, gibih) kot o čisto zunanjih okoliščinah, pri tem pa spet ne o najvažnejši: odnosu gledalcev do plesalcev. Sistematično je pričel zbirati to gradivo med obema vojnama šele France Marolt. Tudi so v tem času priredili nekaj poskusnih nastopov; tako so na neki prireditvi nastopile primorske plesne skupine, pa jih ni nihče točno posnel; drugič so peli v ljubljanskem radiu spremljavo k mežiškemu svatbenemu plesu, pa tudi ta stvar ni izšla v tisku.

Do zadnjega časa so se ohranili živi samo plesi v tržaški okolici, v Beli krajini, Prlekiji in Ziljski dolini. Morda še kje, pa ne vem. Pač so starejši ljudje tudi drugod še znali svoje stare ljudske plese opisovati, zapeti spremljavo, za silo zaplesati in mladini pokazati prave gibe. V Sloveniji so precej teh plesov »rekonstruirali«, kar je vse hvale vredno.

Pomembnosti plesa za našo ljudsko folkloro se je tudi zavedel urednik »Slovenskega narodopisja« dr. Rajko Ložar, ki je napisal, da je ljudski ples tisti, ki ga goji preprosto ljudstvo ob raznih praznikih in dogodkih, da spada ta ples v duhovno kulturo ljudstva in da iz tolmačenja tega plesa dojemamo ljudsko dušo.

Prve, vsaj približno jasne pojme o starih ljudskih plesih nam odkriva Valvasor za čas okoli leta 1675. Vse prejšnje omembe so še bolj splošne kot Valvasorjeve. Največ piše o gorenjskih plesih, pa prav malo dobrega. Gorenjci so takrat silno mnogo plesali in to vse leto razen od sv. Mihaela do konca adventa in v postu, a na pepelnico sredo še niso mogli prenehati. Posebno v mrzlih mesecih so se vršili plesi v skednjih. Posledice plesov so bili pretepi in uboji in zato velja pravilo: Če hočeš kožo celo obdržati, ne smeš se v kmetov ples mešati! — O plesih v Beli peči poroča, da imajo ob žegnanju svoj raj (rajanje). Raj se vrši pod milim nebom in ima dva plesna voditelja. Vsaka vas pleše zase, posebej. Pa se vendar izcimijo med posameznimi vami potem pretepi, kajti po plesu na prostem gredo plesalci, vsak s svojo plesalko, v gostilno. — V okolici Škofje Loke, Kranja in Trziča je tako, da kupita dva fanta ples, to je pravico za ples od gosposke. Ta dva napravita potem s sabljami križ čez zemljo, kjer se bo plesalo. Plešejo samo samski, poročeni ne. Po plesu gredo plesalci vsak s svojo plesalko v gostilno. — V Katzensteinu (slovensko ime mi ni znano, ker se je verjetno tudi nemški naziv spremenil) plešejo pod drevesom v krogu, in sicer domača soseska v enem krogu, sosednje pa v drugih krogih. Pa kljub temu je prišlo do pretepov. (Najbrž spet po odhodu v gostilno!) — Zanimivo je to, da so plesali fantje s sabljami v rokah, toda pobijali so se z gorjačami. O kakšnem petju, ki naj bi spremljalo ples, tudi ples na prostem, Valvazor ne poroča, pač pa govori o godcih. O plesih v Katzensteinu piše še to, da je krog vsake soseske obsegal samo premer 6 korakov, pa je v tem krogu plesalo po 50 parov. Stvar je neverjetna, ker kaže slika, da se držita plesalec in plesalka z raztegnjenima rokama za roke in je ušel Valvazorju izpod peresa najbrž napačen izraz za mero: morda korak na mestu sežnja. Prav tako pa preseneča, da govori opisovalec dvakrat o tem, da gre vsak plesalec s svojo plesalko v gostilno, dasi bi plesanje v soseskinih krogih dalo sklepati na občestveno kolo. — Kot posebne plesne priložnosti omenja za gorenjske kraje pisec še plese, ko so omeli proso, in plese na preji. Na preji je plesal vedno samo en par, medtem ko so druga dekleta predla, fantje pa čakali, da so prišli vsak enkrat s svojim dekletom na vrsto, ko je prvi par odplesal. Po vsej verjetnosti je plesoči par plesal na petje vseh ostalih predic in njihovih častilcev.

(Nadaljevanje na str. 152)

MORALNO VPRAŠANJE PLESA

Dekan slovenske bogoslovne fakultete v Argentini, dr. Ignacij Lenček, je za revijo »Duhovno življenje« napisal pred časom tehten članek o plesu, o njegovi umestnosti in neumestnosti, o njegovi dovoljenosti in nedovoljenosti, kakor to gleda profesor katoliške moralke, ki je zatrdno najbolj pristojen soditi o tem vprašanju. Ker je to vprašanje važno tudi pri nas, objavljamo najvažnejše misli in zaključke iz tega sestavka.

Glede plesa je mnogo dvomov, nejasnosti in vprašanj med nami. To je umljivo, ker so na eni strani konkretni primeri res precej zapleteni, na drugi strani pa smo v deželi, kjer je ples ena najpopularnejših in najsplošnejših zabav, nekaj »vsakdanjega«, nekaj celo »družabno potrebnega«, nad čemer se nihče ne spotika.

Zato naj bi napisal nekaj predvsem moralnih pripomb k plesu; celotno obravnavanje plesa pod različnimi vidiki bi zahtevalo dolgo razpravo.

Ples na splošno, kot ritmično gibanje, navadno ob glasbi, je nekaj *splošno človeškega*. Vsi časi so poznali plesa in tudi danes velja to za vse narode, od najbolj primitivnih do najbolj naprednih. To dejstvo moremo razlagati takole: ples je način izražanja. S plesom človek izraža na zunan, kar močno doživlja v svoji notranjosti. Že sv. Ambrož je dejal, da je telesno gibanje »nekako glas duše«. Predvsem skuša izraziti z gibi to, česar ne more povedati z besedo.

Najbolj neizrekljivo je to, kar ima človek povedati Bogu. Res ima ples v svojem zgodovinskem izvoru v veliki meri religiozen značaj.

Drugo neizrekljivo je *ljubezen*. Človek ne more z besedami povedati, kar ga takrat navdaja, a bogastvo občutja hoče do izraza in najde ga v plesni ritmiki. Tako more biti ples lepa simbolika ljubezni. — Končno — da navedem le še en primer — je ples izraz veselja. Tudi za ta izraz je pogosto beseda prešibka. Človek bi rad dal duška svojemu notranjemu razpoloženju s telesnim gibanjem, s plesom. V plesu tudi iščemo veselje; zato je ples tudi zabava.

Kakor mnogo drugih reči, je moderni človek tudi ples ne le *profaniral*, marveč tudi v mnogočem *skvaril*.

Ce naj ples po svoji naravi izrazi to, kar se z besedo povedati *ne da*, je pa danes precej izumetničenih oblik plesa, ki izražajo to, kar se z besedo povedati *ne sme*. Ples je vse *preveč* zašel v območje spolnosti. Ali je že *oblika* plesa takšna, da izraža, da simbolizira ljubavno igro, telesno približevanje itd., ali pa *plesavci sami vnašajo* spolnost tudi v druge plese, ki se vrše v dvoje in zahtevajo telesno bližino. *Kadar in kjer je vse življenjsko ozračje močno prepojeno s seksualnostjo*, je takšna zloraba plesa nekaj *več ali manj splošnega* in zato nosijo plesne prireditve na sebi ta značaj, ta pečat.

Kadar je ples res zunanji izraz notranjega doživljanja, tedaj naravno nosi na sebi, v ritmu in glasbi, poteze dežele, v kateri je nastal, narodnega značaja, ki ga izraža ali vsaj širšega kulturnega kroga, ki mu narod pripada. Najbolj naraven ples je zato *domač ples*. Moderni plesi pa so navadno tujega izvora, nekateri povzeti po

(Nadaljevanje na str. 152)

Vsaka bolezen je preskušnja našega krščanstva. V njej moramo dokazati, da smo pripravljeni, ukloniti se božji volji. Bolni kristjan ima priložnost, da postane v vdanem trpljenju in potrpežljivosti »drugi Kristus«, da ponižno sprejme kelih, ki mu ga podaja nebeški Oče. V krščanskem duhu žrtvuje svoje trpljenje za slavo božjo, ga prenaša kot pokoro za sramotenje Boga doma in po svetu. Kdor bolezen tako prenaša, opravlja tolikšno delo, kakor še tako zdrav človek. V trpljenju in samoti se vse bolnikove sile lahko zbero za potrpežljivo trpljenje. Vsa bolezen je tako lahko ena sama molitev. Tudi za družino je bolezen enega izmed njenih članov čas preskušnje. S tem, da v ljubezni streže svojemu bolniku, služi hkrati Kristusu. Predvsem mu naj pomaga, da bo svoje trpljenje lahko prenašal kot kristjan. Križ naj bo v sobi na takem mestu, da ga bolnik lahko vidi. Ker v nedeljo ne more v cerkev, mu naravnajmo radio, da bo poslušal prenos svete maše. Mir, red in lepota v bolniški sobi dvigajo duha in po svoje pospešujejo ozdravljenje. Če traja bolezen dalje časa, privoščimo bolniku sveto obhajilo. Skrajni čas je, da preženemo abotno mnenje, da pomeni previdevanje že prihajajočo smrt. Spoved in sveto obhajilo dostikrat šele prav pomirita bolnika in mu zato pospešita okrevanje. Stvari, ki so potrebne za predvidevanje, naj bodo opravljene na določenem in slehernemu družinskemu članu znanem mestu, da pri pripravljanju mizice ni vznemirljivega in nevrednega hlastanja. Lepo je, če vsa družina pričaka duhovnika in mu pri molitvah vsi odgovarjajo. Ljudje danes prav malo vedo, da Cerkev bolnika, ako želi, blagoslovi s posebnim blagoslovom, da mu blagoslovi tudi zdravila. Prav bi bilo, ako bi pri hujši bolezni naprosili duhovnika za obisk in blagoslov. Slehera krščanska družina naj bi v zdravih in bolnih dneh rada in hvaležna sprejemala bogastvo milosti iz rok matere Cerkve!

Naš otrok

NATAŠA KALANOVA

Poln težav je in bridkosti, že sam začetek učenosti...

To je res, a pogledjmo, kako starši lahko otroku omilimo te težave.

Takoj v začetku šolskega leta poskrbimo, da se otrok privadi na disciplino in metodo pri učenju. Predvsem skrbimo, da ima otrok primeren prostor za učenje. Če je le mogoče, naj bo v sobi sam, ali vsaj, da ni nikogar v njegovi neposredni bližini. V sobi, kjer se uči, naj ne bo ne radia, ne telefona, ne povestnih knjig ali drugega čtiva, ki bi moglo odvracati otrokovo pozornost. Miza, stol in torba je vse, kar potrebuje. Miza naj bo po možnosti velika, postavljena tako, da prihaja od nje dovolj svetlobe. V večernih urah naj ne bo odvisen od svetlobe, ki prihaja od svetilke na sredi sobe, temveč naj ima namizno svetilko s senčnikom.

Če je otrok popoldne prost, so najbolj primerne ure za učenje od pol treh do petih. Ob petih naj dobi malico, nato naj do šeste ponavlja in skupno z mamo pregleda naloge. Vsekakor naj bo vse njegovo delo do večera opravljeno. Večerno delo otroku kvari živce.

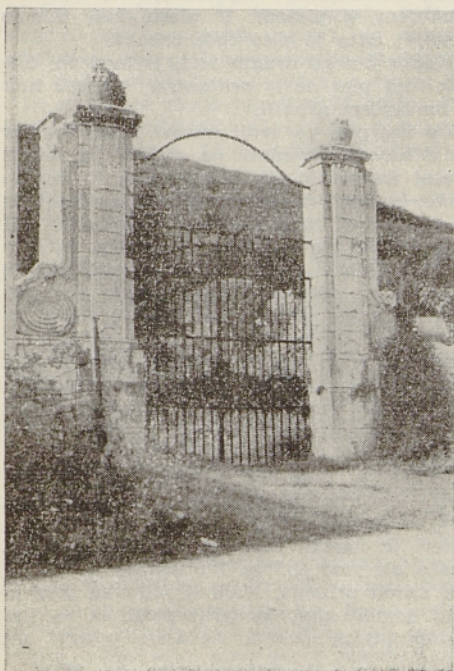
Večerja naj bo ob osmih, ob devetih pa naj bo otrok že v postelji. Če mu ostane še kaj dela, naj raje zjutraj vstane eno uro prej. Če je le mogoče, naj bo v nedeljo otrok ves dan prost.

Nujna je pomoč staršev pri šolskem delu, tudi če obstaja samo v tem, da ga nadziramo. Tudi če smo otroka navadili na samostojno delo, naj ima občutek, da se za njegovo delo zanimamo in da smo mu pripravljeni pomagati. Ne mislim reči, naj starši olajšajo otroku vsako težavo. To ne, a treba mu je svetovati, kako naj napravi, da bo sam prišel do pravega zaključka. Otrok mora čutiti, da jemljete njegovo delo resno. Nikoli otroku ne grozite, ne govorite z njim z grobim, jeznim glasom, ne grozite mu s kaznijo in ne dajajte mu zausnic. Razložite mu, zakaj je važno, da poskuša vsako stvar napraviti sam, skušajte mu vcepiti ljubezen in zanimanje do predmetov. Pojasnite mu, kako važno je, če danes z vsem trudom sestavlja nalogo — jutri bo šlo že laže. Če mu dela preglavice geometrijski problem, ga spomnite na to, da je življenje polno težkih problemov in nalog in da se mora pripraviti na to, da bo sposoben sprejeti sam nase odgovorne naloge. Zgodovina se mu zdi pusta in dolgočasna? Razložite mu, da je zgodovina pravljica, v kateri nastopajo živi ljudje, dobri in slabi, junaki in bojazljivci, neumni in pametni. Če se mu upira zemljepis z vsemi tisoč imeni, z imeni zvezd, planetov in luninih faz, mu razložite, da je to najlepša resnična pravljica. Pri računstvu — v kolikor ne gre za osnovne računske operacije — je dostikrat bolje, če s svojo pomočjo ne postavljamo v nevarnost svojega dostojanstva. Prišli smo iz prakse in je naša pomoč le prerada dvomljive vrednosti. Nikoli naj se vam otrok ne zasmili takoj, ko začne tožiti, da mu kaj »ne gre in ne gre«. Pustite ga, naj se spet in spet loti težave. Sklicujte se na njegov ponos. Naj nikoli ne dobi vtisa, da je drugačen od drugih, da »revček ne zmore«. Obenem pa seveda pazite, če morda njegova nezmogljivost ne izvira iz kakih drugih vzrokov, da se morda v organizmu pripravlja kaka bolezen, da mu niso opešale oči in jih mora napenjati, kar ima za posledico glavobol. Tudi prehitra rast ali nagel telesni razvoj zmanjšuje otrokovo odpornost. Morda je otrok živčno oslabiljen, morda mu starši postavljajo previsoke cilje in je zato v svoji nemoči potr in nemiren. Morda je žrtev prevelike vestnosti in je vedno v strahu, da je za šolo premalo pripravljen. Prav pogosto pa je vzrok nezmogljivosti otrokova prevelika živahnost, ki mu ne da, da bi se prilagodil šolski disciplini. Tak otrok se mora v prostem času pošteno razgibati in mnogo spati.

V vsakem takem primeru se posvetujte z zdravnikom in z učiteljem. Pustite otroka počivati in se okrepiti in nič ne marajte, če izgubi šolsko leto.

Kar zadeva razmerje učenca do učitelja, naj dom vpliva na otroka, tako da bo imel otrok čim večje zaupanje in spoštovanje. V nobenem primeru naj starši ne govorijo o njem nič slabega.

Starši naj se zavedajo, da učitelj z njimi sodeluje pri vzgoji otroka, zato naj se z njim večkrat snidejo in se posvetujejo.



Beseda o jecljanju

Na jecljanje naletimo še najprej pri otrocih. Povprečno jeclja vsaki stoti otrok. Ta napaka ne pride do izraza pri dojenčkih. Otroci pričnejo jecljati šele po drugem letu starosti, in sicer med 2. in 6. letom. Ta napaka pride včasih vse bolj do izraza, toda le do določene starosti. Opazamo, da jecavci pozneje postopno izgubijo to napako, še posebno v dobi razvoja. Kajti odrasli le malokdaj jecljajo. Če opazujemo jecavega otroka, vidimo, da včasih jeclja bolj, drugič manj. Če jecavi otrok ali pa tudi odrasli, dvakrat ali večkrat prečita isti odstavek, vidimo, da jeclja, ko bere prvič, pozneje pa ne jeclja več. Če je jecavec razburjen ali prestrašen, ne pride včasih niti do besede. Tako vidimo, da učenci najbolj jecljajo pred učiteljem. Že sama okolnost, da je napaka jecljanja včasih bolj drugič manj izrazita, dokazuje, da jecljanje ne nastopa zaradi kake okvare glasilnih organov, temveč bržkone zaradi duševnih ali psihičnih činiteljev. Napačno izreko odnosno zatikanje besede je treba brez dvoma pripisati krču glasilnih mišic, toda kaže, da je krč teh mišic le živčnega izvora. Ne vemo še točno, zakaj in kako se pojavi jecljanje, jasno je le to, da ga je treba pripisati živčnemu faktorju. Jecljanje ni bolezenski pojav, temveč le živčen pojav. Jecavci v pogledu bistrosti ne zaostajajo za drugimi, včasih jih celo prekašajo. Po drugi strani opazamo, da so bolj živčni, nemirni, občutljivi, včasih tudi napadalni.

Ko pretresamo možne vzroke jecljanja, včasih le vidimo, da igra neko vlogo dednost. V nekaterih družinah

je kdaj tudi več jecavcev. Opazili so n. pr., da jecljajo včasih člani družin, ki imajo dvojčke v rodbini, ali pa da je več jecavcev med levičarji (to je med tistimi, ki raje uporabljajo levo roko nego desno). Pri teh so tudi opazili, da izgubijo kdaj napako jecljanja, če jih najprej prisilimo, da se otresejo levičarstva, a jim nato spet dovolimo, da uporabljajo levico. Vselej opazamo, da ima prav vzgoja veliko vlogo pri nastanku jecljanja. Mnogi celo domnevajo, da je treba jecljanje pripisati pravzaprav napačni vzgoji, ki jo zakrivijo starši odnosno vzgojitelji. Ko pričnejo otroci izgovarjati prve besede, navadno jecljajo. Starši se ne smejo vznemirjati. Če se vznemirjajo ali kričijo na otroka, ali ga celo kaznujejo, samo še pospešujejo jecljanje. Če otrok v začetku napačno izgovarja besede ali če jeclja, ga ne smemo karati, kajti sčasoma se bo le otesel svoje napake. Nadvse veliko pa je ponašanje staršev odnosno vzgojiteljev, če je prišel otrok jecljati ali če napaka prihaja vse bolj do izraza. V tem primeru potrebuje otrok razumevanje in ljubezen. Strogost ima v tem primeru porazne posledice. Vzgojitelji se morajo zavedati, da bodo lahko povoljno vplivali na otrokovo napako le s popustljivostjo, z mirjenjem, z ljubeznijo. Če bodo ravnali drugače, bodo jecljanje samo pospeševali. Nekateri so celo mnenja, da je jecljanje le posledica prestroge vzgoje. Glede zdravljenja jecavosti smo pravzaprav brez moči: nimamo sredstev, ki bi odpravila to napako. Najboljši način zdravljenja je pravilna vzgoja. Če je jecavi otrok šibak, moramo nujno poskrbeti, da se telesno okrepi. Privoščili mu bomo več počitka in spanja, dajali mu bomo zdravo in tečno hrano, zlasti bogato vitaminov. Včasih je priporočljivo tudi kako pomirjevalno sredstvo.

Dr. MILAN STARC

KAJ BOMO PODARILI

Bliža se sv. Miklavž in božič, čas daril. Morda vam bo dobrodošlo, če vam damo nekaj nasvetov. Vsaj vemo, da je darilo dobrodošlo le, kadar z njim uganemo okus ali celo skrivno željo tistega, ki ga hočemo obdarovati.

Najprej darilo otroku: povestne knjige, knjige pravljic, punčka, gugalni konj, pajaci iz gume ali plastike, škatle z različnimi pribori: šivalnim, mizarским, tiskarskim itd., avtomobil (po možnosti z električnim akumulatorjem, piščali, ki oponašajo ptičje petje, telefon, majhen pisalni stroj, telegraf, mikroskop, škatle s plastelino za modeliranje, tricikelj, matador, tombole, žoga, globus.

ZA STARE STARŠE. Stara mama: volnena ruta, volnene rokavice, volna za pletenje, tok za igle, tok za šivanje, škatla za klopčič, škatla čaja, škatla piškotov, domača halja, nočna jopica, copate; stari oče: volnena šarpa, volnene rokavice, copate, domači jopič, povečevalna leča, prukica za noge, pipa, škatla za tobak, pepelnik.

ZA OBA: pled za kolena, majhen radio, gramofon, plošče, srebrna sladkornica, servis za čaj, čajni prti, škatla slaščic.

ZANJ: knjiga, ovoj za knjigo, listnica, nož za rezanje papirja, denarnica za drobiž, električni strojek za kavo za urad, prižigalec za cigarete, pribor za prižiganje in či-

ščenje pipe, tok za ključ, električni brivski aparat, dežnik, kravata ali serija kravat (s klasičnim ali prav majhnim vzorcem), pulover, majhen radio-aparat, lahek kovčeg, domači jopič, domača halja, volnen ali svilen šal, vetrni jopič.

ZANJO: knjiga, rokavice, torbica (dnevna ali večerna), usnjen pas, dežnik, copate, vetrni jopič, svilen ruta, nočna jopica, krznen ovratnik, okras k večerni obleki: broška, ogrlica, uhani, zapestnica, spodnje krilo iz tula ali naylona za pod široko krilo, škatla za okras, krtača s carillonom, neseser, ovalno ogledalo z držajem, svinčnik z beležnico, vrečice iz plastike za toaletne potrebščine, za nočno srajco, za čevlje ali nogavice, kolonjska voda.

ZA HIŠO: stenski električni mlinček, sesalec za prah, strojek za mletje zelenjave, posode iz plastike za hladilnik, posoda pyrex, gramofon, prenosni radio, gramofonska plošča, termo-steklenice, ogrevalci za posteljo, obošalniki za predsobo, senčnik za luč, servisi, pladenj, srebrna sladkornica, pribor za surovo maslo, mizica na kolesih (carello), mizica za zajtrk v postelji, notes s svinčnikom za telefon, usnjeni ovoj za telefonski imenik, starinski tiški, kopalni plašč.

LENKA STARC

plesih primitivnih narodov, n. pr. *zamorcev*. Človek se sprašuje, *zakaj to?* Težko je reči, da bi bil izraz naše duševnosti, razen če se je morda naša srčna kultura že *prikrojila zamorski*... Bolje je morda reči, da jih vriva *moda* in širi *propaganda* povsod, ker novo bolj vleče in preganja enoličnost, v tem primeru seveda niso več izraz lastne duševnosti, marveč bolj *sami določajo*, oblikujejo in pogosto kvarijo našo notranjost. Težko se je pa ubraniti misli, da tiči za tem *nekaj več*: novo, tuje, eksotično, ne navadno je bolj mikavno in dražljivo; bolje prija in zadošča prikriti počutnosti.

Iz teh pripomb je videti, kako je ples dejansko zgubil mnogo svojega naravnega smisla in s tem resnosti in notranje lepote. Povečini se je sprevrgel v ljudsko, masovno in zato bolj ali manj plitko in prazno *zabavo*, del »veselicek«. Mnogokrat in mnogim ni več kot prilika in *sredstvo za spolno ugodje*.

Moralno je ples kot tak in sam po sebi *indiferentna* reč. Nasebno ni ne npravno dober, ne npravno slab. V konkretnih primerih pa je za človeka, ki pleše, vselej ali dober, ali slab. Končno je to odvisno v prvi vrsti od človeka, od ljudi.

Dober je ples že, kadar je moralno »v redu«, t. j. kadar je vključen v celotni moralni red. To se pravi: kadar človek, ki pleše, dejansko poskrbi za to, da mu ples ne kvarj in ne ruši npravnih dobrin. V takšnem primeru ni proti plesu kaj ugovarjati. Kdor na ta način išče v plesu potrebnega oddiha in sproščenosti, pametnega *razvedrila*, primerne zabave ali plemenite družabnosti, je v tem celo neko *krepostno zadržanje*, kakor izrecno uči sv. Tomaž (In Isaiam, 3). Še v večji meri velja to, če gre tako na ples iz *plemenitih nagibov*, n. pr. iz obzirnosti, uslužnosti, prijateljstva, ljubezni itd.

Ples (t. j. udeležba na plesu) pa je *moralno slab*, kadar človek z njim v čemerkoli krši npravni red, red svoje *narave* in božje volje. To se utegne zgoditi na več načinov, n. pr. zaradi nepokorščine (če so starši sinu prepovedali iti na ples), zaradi škodljive potratnosti (plesne obleke), zaradi čezmerne zabaveželjnosti (ko zanemarja svoje dolžnosti) in podobno. Predvsem pa mislimo, ko govorimo o moralnosti plesa, na nevarnosti za *človeško čistost*.

V čem je ta nevarnost? O njej se je začelo govoriti, ko se je poleg ali namesto poedinega ali skupinsko-rajalnega plesa začel uvajati ples v parih. Več ali manj tesna telesna bližina, nekaj plesni objem, more vzbuditi prežečo spolnost. Še mnogo bolj velja to o plesih, ki v gibih simbolizirajo neposredno spolnost samo. Težko se je v takšen ples vživeti, ne da bi na plesalce v tej smeri vplival. Pri tem pomaga tudi telesna in duševna sproščenost v plesu, neko posebno telesno razpoloženje in občutje, ki ga ustvarja predanost plesu. Temu se mnogokrat pridružujejo še druge nevarnosti, ki so s plesom bolj *zunanje povezane*. So okoliščine, ki ne nastopajo vselej vse in na vsakem plesu. Mnogo zavisi od okolja, od splošnega moralnega vzdušja na plesu, pa tudi od poedinih plesalcev, ki morejo tudi dobromislečega partnerja potegniti v svojo strastnost. Zato je zelo pomembno, kje, v kakšni družbi kdo pleše, na kakšen ples gre: ali na javni, nekako ljudsko-gostilniški, ali v bolj zaključeno družbo, kamor nima dostopa kdor si bodi, ali vsaj ni pričakovati, da se bodo vrivali nezaželeni ljudje dvomne moralne vrednosti. Tudi ni tajiti, da alkoholne pijače nevarnost

Za dolenjske kraje piše isti pisatelj, da plešejo tam, kadar manejo proso in kadar terejo lan. Takt dajejo plesalcem z lesenimi rogovi. — V Beli krajini plešejo moški s sabljami v rokah; to pa tako spretno, da se moramo čuditi, kako da nikoli nikogar ne ranijo. — Na Vipavskem je prodajal ples duhovnik, pač domači župnik ali vikar. Kupili so ga trije fantje. Le-ti so zaplesali vsak s svojo plesalko prve tri plese tako, da je bil vsak par enkrat prvi. Nato so plesali vsi ostali po zapovedi prvih treh. Spet so zaplesali prvi trije pari po drugačnem vrstnem redu in spet ostali in to se je še enkrat ponovilo. Prvi trije plesalk menda niso menjavali, pač pa so ukazovali ostalim plesalcem, kako morajo menjavati plesalke. Ta ples se je vršil na prostem in je s tretjo dvojno rundo o mraku končal. Da bi šli plesalci potem v gostilno, zgodovinar ne poroča, ker so imeli povsod doma rujnega vinca za žejo dovolj. — Iz življenja istrskih Slovencev poroča Valvazor, da so na svatbah plesali samo ženin, nevesta in fantje; vsi ostali so gledali. Na proščenju pa zapleše prvi oče župan in šele potem ostali vaščani.

Nekateri plesi so imeli gotovo svoj »simboličen« pomen, tako spomin na ugrabitev neveste, na »otnico« in verjetno je prišlo prav na Gorenjskem pri tistih katzensteinskih krogih od takšnih dogodkov, ki so pa rodili gorje šele pozneje v gostilnah, ko so fantje že odložili svoje obredne sablje in se spet poprijeli gorjač, brez katere takrat noben Gorenjec ni bil.

Ne bo pa držalo, da so bili vsi ljudski plesi ostanki starih poganskih obredov, dasi imajo nekateri obredni značaj in se plešejo ali so se plesali samo na določene praznike. Da bi bilo ljubosumje domačih fantov ob zaljubljenosti domačega dekleta v fanta iz sosednje vasi ostanek kakšne poganske otmice, je smešno trditi. Tudi belokranjski most nima v sebi kakšne verske obredne simbolike, ampak bi prej verjeli S. Vilfanu, da vsebuje ta ples spomine na razmerje med gosposko in kmetom, zlasti plačevanje mostnine in postavitev na pranger.

Da pa naj bi ples služil nečemu dobremu, Bogu dopadljivemu praznovanju praznika ali dogodka, o tem pričajo razne blagoslovitve plesišča. Eno takih dejanj je oblanje poda, torej skednjeve notranjščine. Iz kota v kot sta se dva plesalca prekucavala in tako napravila s prekucavanji obliko križa; ko sta križ »pretelovadila«, sta sporočila: »Bog in sveti križ božji, zdaj je pod pooblan in blagoslovljen.« V mnogih krajih so plesišče (na prostem) ogradili in blagoslovili. V Ziljski dolini je mandirar poškopil pod z vinom v obliki križa, cavmar je pa napravil še križ s palico ali klobukom in pri tem zapel: »Zdaj bomo začeli v imenu Boga Očeta in Sina in svetega Duha«. V Kanalski dolini je šel pred svatbenim plesom eden svatov okrog plesišča in napravil s sabljo tri križe z besedami »Bog nam dej en dober rej!« Men-



Ljudski ples in narodna noša pojeta v lepi ubranosti

do novejšega izvora je običaj, da pomete z metlo starešina plesni prostor za svati po končanem plesu.

Običaji ob plesu so raznovrstni. Tako so v nekih krajih plesali svatje na prostem, naj je bilo še tako slabo vreme. Drugod nevesta od zaroke do poroke sploh ni smela plesati, najsi je bila povabljen na drugo svatbo ali so se vršili ta čas drugi splošni plesi. V Zili od binkoštnega visokega reja do jesenskega žeganja ne smejo plesati in zato se imenuje žeganjski rej po dolgem odmoru „ta prvi rej“. Visoki rej o Binkoštih plešejo en dan samo samci, drugi dan samo poročenci; tisti, ki so izvzeti so gledalci. Med praznične plesse štejem tudi ivanjski ples, o Kresu. Pustni plesi so marsikje zvezani z vražami; na Gorenjskem ga plešejo, da bi bolje obrodili repa in korenje, v Prekmurju za boljši pridelek repe in lanu. Prav tako plešejo fantje ponekod, ko so zmeli proso, prvi ples s snopi, da bi drugo leto proso bolj obrodilo, in nato šele z dekleti. Na Koroškem imajo potem, ko so nagrabili in pospravili steljo, ples „steljerajo“, na Štajerskem pa po končani trgatvi zaplešejo „maširjanko“.

Posebne vrste so častni in solistični plesi na svatbah. Častne plesse plešejo samo izbrani svatje, poleg ženina in neveste starešina, botra itd. Solistični plesi so pa že nekako akrobatski. Na Gorenjskem pleše tak plesalec s kolačem na glavi, okrog Kranja si pa nadene na glavo majoliko. Na Štajerskem drži v eni roki bosman (kolač), z drugo pa opravlja v zraku poljska dela kot mu jih sproti ukazuje starešina.

V slovenski Istri se držijo pari za rame ali pa z eno roko za ramo, z drugo pa za mezinco in kadar se za rame izpustijo, pleše dekle pod fantovo roko. Poleg tega plesa „v par“ je še v navadi kolo. V Mačkovljah poznajo poseben ples z mezincem pod roko. Zelo so včasih sloveli ljudski plesi v Kortah. — V neposredni bližini Trsta so sloveli popoldanski plesi na prostem, ki so jim rekli veselice. Bili so to občestveni plesi v narodnih nošah. (Prim. moj opis v knjigi „Zori, noč vesela“.) Trajali so od večernic do Zdrave Marije. — Tudi na Vipavskem so imeli star ljudski ples. Starejši ljudje so nekaj časa sramotili dekle, če ga ni znala ali hotela plesati, nazadnja sta ga pa vendar izpodrinila štajriš in valček. — Na Cerkljanskem sta bila znana sirotka in župa.

Še ene vrste plesov ne smemo izpustiti, to so razni sprevodi v plesnem koraku. Sem spadajo nekatera jurjevanja, potem plesni korak zastavo-noše pri vodstvu poročnega obreda in plesni ritem vabovcev na svatbo.

Razen posebnih oblik solističnih in sprevodnih plesov bi ostale ljudske plesse lahko delili po sledečih vidikih:

- Plesi podnevi in plesi ponoči;
- plesi na prostem in plesi v zaprtih prostorih;
- plesi na petje in plesi na godbo;
- plesi v navzočnosti vse soseske in plesi v zaključeni družbi plesalcev;
- plesi z daljšo trajnostjo in plesi, ki sledijo modi, tujim vplivom;
- plesi v „kolu“ in plesi v parih;
- plesi, ki se plešejo samo določene dneve, in plesi, ki se plešejo vsak svetek.

Plesi podnevi, na prostem, na petje, v navzočnosti vse soseske, v kolu, se plešejo samo določene dni in imajo daljšo trajnost kot oni, ki jim katera teh lastnosti manjka. Navadno imajo vse te lastnosti. To so ljudski plesi v ožjem pomenu besede, so izraz prave ljudske kulture in menda lahko rečemo, da so brez izjeme poštene, včasih celo moralno vzpodbudni.

S tem pa ni rečeno, da so plesi druge vrste, kolikor so tudi ljudski plesi, kvarni in slabi. Tudi ni nujno, da bi združevali vse lastnosti druge vrste. Plesov prve vrste ni mogoče prenesti v gostilno, plesse druge vrste so pa s časom prenesli v gostilno, ko je že prej vodila pot s plesišča v gostilno. Sicer so se pa ti plesi skoraj vsi zmaličili in ostali so samo običaji okrog plesa in le redkokdaj plesi sami.

Ohranili so se pa vsaj nekateri ljudski plesi prve vrste. Ohranili so se zaradi svoje dobre in lepe vrednosti. Če se ponekod že niso ohranili v živi izvedbi, so se ohranili vsaj v izročilu, da jih moremo obnoviti. Ker so del duhovne kulture slovenskega ljudstva in tolmačijo slovensko ljudsko dušo (Ložar) in ker so dobri pa lepi, je prav, da jih gojimo in ohranjamo, kakor se radi oblečemo v narodne noše in kakor radi pojemo narodne pesmi

MARIJAN MAROLT (v »Duh. življ.«)



Prizor iz folklorne slike S. Rebeca: »Vasovanje«

večajo, ker odpirajo nagonu prosto pot. Maškeradni plesi so kot nekako vabilo za večjo drznost. Sploh ni vseeno, kako so ženske na plesu oblečene in kako se vedejo.

Tu pa zadenemo ob *npravno načelo*; moralna dolžnost je, da se človek izogiblje vsega, kar mu je skoraj gotovo povod za smrtni greh. Če ni potrebe, se v takšno nevarnost ne sme podajati. Če to vede in hote stori, zavestno išče greh. In iskati greh je toliko kot hoteti ga, kot grešiti.

Odgovor na vprašanje, ali *naj hodimo na ples ali ne*, po vsem tem ne more biti *ne enostaven, ne eden in isti za vse plesse in za vse ljudi*. Enostaven ne, ker se je treba ozirati na več reči; eden ne, ker plesi niso vsi enaki in ljudje tudi ne. Vsak je človek zase, drug in drugačen od ostalih. Vsak *vé zase in je zase pred Bogom odgovoren*. More vprašati za svet, a končno je vendarle on sam, ki naj si po svoji vesti odkrito in iskreno odgovori. Pri tem pa se mora ravnati po splošnejših *npravnih principih* in jih pametno navajati na svoj primer. Ti pa mu morejo, takšnemu, kakršen dejansko je, ta ali oni ples prepovedati, odsvetovati, dovoljevati ali kdaj tudi priporočati, celo ukazati (n. pr. iz pokorščine, ljubezni, rešne družbene obveznosti).

Prvo odločilno vprašanje, ki si ga pri tem resen človek stavi, je: *Cesa iščem na plesu?* Kdor si mora odgovoriti, da ga tja vleče in vodi želja po spolnem užitku v kateri koli meri ali obliki, zanj je ples že iz tega namena slab in grešen, pa naj bo ples na sebi in po okoliščinah še tako dostojen in pošten. To, kar išče, je greh in ples je sredstvo zanj.

Kadar pa takšnega namena nima, marveč gre na ples n. pr. zaradi zabave, se vprašaj najprej: kakšno je moje *notranje in zunanje zadržanje na plesu?* Tudi nasebno dostojne plesse more kdo nedostojno, strastno in dražljivo plesati; na drugi strani pa more obvladano, umerjeno in trezno zadržanje odvzeti tudi spolno poudarjenemu plesu in plesnim oblikam dobršno mero njihove dražee moči. Mnogo več zavisi od človeka, kot od plesa. Bolje je obrniti se vase in preiskati globine lastnega srca. Vsekakor pa je pri vsakem plesu potrebna budna npravna kontrola samega sebe. Ni prav, če človek pusti, da ga ples in glasba neovirano potegneta s seboj kamorkoli. Sproščenost nikoli ne more iti tako daleč! Prav tako se ne sme predati in prilagoditi partnerju, ki zlorablja ples v spolno strast, kakor sam ne sme soplesavca zavajati v grešen način plesanja.

Komur ples sicer vzbuja slabo nagnjenje in skušnjave, pa jih odločno in varno zavr-

ne, temu ples moralno naravnost ne škoduje; ob takšnih zmagah se čistost še krepi in utrjuje. Iz tega je videti, da je ples pravzaprav le za npravno visoke in trdne ljudi, le za čiste in krepke značaje, ne pa za slabiče in pokvarjence; prav tako ni za nedoletne in nezrele napol-otroke.

Neresno pa je govoriti, da je danes ples na splošno ali celo za vsakega »potreben«. Kakor da bi bil ples edina zabava, edina oblika oddiha in družabnosti! Je dosti drugih, lepših, prijetnejših, bolj zdravih in bolj — varnih. Da je ples potreben za vajo v lepem nastopu in plemenitem vedenju, je pa kar smešno slišati ob divjem premetavanju pri »rock and roll-u«.

Samo pod naštetimi pogoji in pridržki je torej ples npravno neoporečen; kjer niso vsi skupaj dani, je za človeka npravno slab, grešen in zato nedopusten. Na vsakem poedinem je, da presodi, kako je z njim. Na vsak način bo npravno resen človek, ki mu je mnogo do plesa, *izbiral*. Šel bo plesat tja, kjer je manj nevarnosti, kjer vé, da se bo znašel v dostojnem, etično zrelem okolju in vzdušju. Še moremo reči, da so v tem pogledu mnogo bolj primerne slovenske prireditve s plesom kot druge.

Iz vsega v članku povedanega je razbrati, da je *težko ples na splošno svetovati*, če ni nekega razloga za to. Res je, da niso vselej nevarnosti tolikšne, da bi ga prepovedovale, a skoraj vedno so in neke sledi le zapustijo. Res je tudi, da se danes vsem npravnim nevarnostim ni mogoče izogniti, da jih je mnogo, ki jih je treba tvegati in prenašati, a je prav zato dobro, da ne silimo v nepotrebne in jih ne iščemo.

Prostovoljno se izogibati tudi npravno neslabega plesa, iz moralnih ali religioznih nagibov, ni nikaka boleznost, ozkost ali slabost, marveč zdravje in moč. Zato *nima nihče pravice* nje, ki se tako plesu odpovedo, pomilovati ali smešiti, kakor tudi neplesalci nimajo pravice tiste, ki plešejo, že zato označevati za nemoralne ali moralno manjvredne. V dovoljenih rečeh ima vsak svojo svobodo in svojo pot.

Kaj je več vredno in bolj zaslužno, je odvisno od mnogočesa, predvsem od stopnje ljubezni do Boga. Ta je tisto zadnje, po čemer krščanski človek orientira svojo vest in svoje ravnanje. Je tudi tista sila, ki vse premore. »Prizadevajte si, da boste imeli ljubezen« (1 Kor 14, 1). Potem ne bo nemogoče, uresničevati drug poziv sv. Pavla: »Poveljujte Boga v svojem telesu!« (1 Kor 6, 20).

Dr. Ignacij Lenček

BRUNA PERTOT

Da mi je biti s tabo

DA MI JE BITI S TABO
OB TEJ TIHI, TIHI URI,
KO V RDECIH SENCAH
VTAPLJA SE MOJ BREG;
BI CAS IZGINIL
IN SRCNO ŽALOST SPET OMAMIL
BI DOBRI TVOJ NASMEH.
ZDAJ PRIDI, POSINELO MORJE
V MOJ SRCNI UTRIP,
DA SE RAZKRILO,
DA TI ZAPELO
BI TA HIP.

SPOMINI NA BABICO

S. L.

II.

Kar je bilo zetove zemlje v Škedenju, so vzeli v obdelovanje njegovi sorodniki, hišo so dali v najem, a ostala zemlja na Sabotnjaku in tam okoli, bo pač ostala neobdelana. Hudo bo otrokom, ko bodo odrastli in našli vse v »baredu«. A zaenkrat ni bilo druge pomoči!

Na vse to je mislil stari oče in neizrečeno težko mu je bilo pri srcu.

Naslednjo nedeljo je šel k maši k Sv. Justu in vzel Marjučko s seboj. (Šentjakobske cerkve takrat še ni bilo in je Sv. Marija Magdalena spadala pod župnijo Sv. Justa). Po sv. maši sta šla pred oltar Žalostne Matere božje in njej, Materi bolečin, je ubogi starec priporočil sebe in otroka. In Marjučka je do svoje smrti ohranila navado, da se je v stiskah in bridkostih zatekala k Žalostni Mariji pri Sv. Justu.

Potem sta stopila na vrt poleg cerkve. Tam je bilo nekdanj pokopališče in Nikov oče je bil tam pokopan pod četrtnim drevesom na desni strani vrat. Pri njem, ki je že prestal vse težave življenja, je iskal moči, ko mu je tako težko breme padlo na ramena. Tudi Marjučka je sklenila ročici in molila za pokojnega.

Vojna je trajala dalje. »Bakoli«, tržaška mestna straža, ki je skrbela za red in varnost, ker so bili Tržičani druge vojaščine prosti, so stražili na »Šanci« (kjer je danes krematorij v Čarboli). Zima je bila mrzla in stražnik, ki je zunaj stražil, je moral vsake četrte ure zaklicati. Nono Nik je vsak večer skrbno pogledal okoli hiše. Tisti večer se je pomudil dalje kot ponavadi in straža na »Šanci« ni zaklicala, čeprav je že davno minilo četrte ure. Tedaj je stopil v hišo in rekel: »Ta ne bo zaklical več. Zmrznil je.« Pokrižal se je in vsi domači so priporočili ubožca Bogu.

Prvega decembra zvečer je nono vzel Marjučko v naročje ter ji pokazal proti mestu in morju: »Glej Marjučka, koliko lučic gori v Trstu. Danes je mladi cesar Franc Jožef nastopil vlado.« Marjučka je zavzeto gledala na mesto in morje, ki sta blestela v soju brezštevlnih lučic in prekrasna slika ji je ostala v spominu vse življenje.

Leta so tekla, sestrične so odrastle, pomagale v hiši, ob nedeljah pa so šle k maši v Škedenj v lepi narodni noši in z mašno knjigo. Vse tri so znale brati in tudi Marjučka bi se bila tako rada naučila, a šol je bilo malo in pouk neobvezen.

Tiste mašne knjige, tiskane s starim »drukom«, so bile njena največja želja. Dobre sestrične so ji od časa do časa dovolile vzeti knjigo in jo seznanile s kako črko. Nekatere črke pa so bile tako težke in si jih ni mogla zapomniti. Ko je prišel ob nedeljah brat Vanek na obisk, je prosila njega, da ji je razložil. Tudi on je znal čitati, naučil se je od bratrancev, ki so redno obiskovali pouk. Eden je pozneje nadaljeval tudi študije na Dunaju.

Pokazal je sestrici črke, a ker je prosila, naj ji še razloži, ker ni dobro razumela, je postal nestrpen in godrnjal: »Kaj misliš, da ti bom dvakrat povedal.«

Leto 1851.

V zimskih večerih so sestrične šivale, predle in pletle. Tudi Marjučka je spretno pletla pogavice in skušala presti. Večkrat se je zbrala večja družba in so se šalili, peli, stavili uganke in pripovedovali pravljice in povesti, najrajši o strahovih in o umrlih, ki ponoči vstajajo, ko bije ura polnoč...

Marjučka se je stiskala k prababici, strah jo je bilo, vendar je kar požirala take povesti. Zdaj je bila stara že sedem let in zahrepenela je po mami in očetu. Sosedo je nekdanj naprosila: »Botra, vi, ki ste poznali mojo mamo, povejte mi kaj o njej, kakšna je bila?«

Dobra žena ji je pokazala neko mlado žensko in rekla: »Glej, tej ženi je bila podobna.«

Marjučka je vsa drhtela in kadarkoli jo je videla, je s hrpenjem zrla za njo. Pa je sklenila, da pojde na pokopališče o polnoči. »Če mrtvi vstajajo, bo vstala tudi moja mama in jo bom vsaj enkrat videla.«

Od Bjekerjevih do pokopališča je bilo prav blizu. Pa se je nekega večera, ko so se drugi pogovarjali, zmuznila iz hiše, se tesno zavila v plet in splezala na zid pri pokopališču. Napeto je gledala proti grobovom in s strahom in hrepenenjem čakala, da bo videla svojo mamo. A čakala je zastonj. Ciprese so šumele, luna je svetila a mrtvi so mirno spali v svojih gomilah.

Prevarana in utrujena je legla na zid, a takrat je začula glas domačih, ki so jo pogrešali in iskali. Šla jim je naproti vsa v solzah, oklenila se je starega očeta in zajokala: »Ni res, mrtvi ne vstajajo in nikoli ne bom videla svoje mame.«

Stežka so jo pomirili in stara mama ji je obljubila, da bosta večkrat govorili o mami, ki je umrla tako mlada in zdaj prosi zanjo pri ljubem Bogu.

Leto 1852.

Prababica je pešala. S starim očetom sta sklenila, naj Marjučka opravi sv. birmo. (K sv. obhajilu so otroci pristopali šele z dvanajstim letom). Začela je redno hoditi k nauku in se pridno učila. Na predvečer sv. birme je šla k Sv. Justu k sv. spovedi. Za glavnim oltarjem je spovedoval mlad duhovnik. Ko je prišla na vrsto Marjučka, ji je pomagal z vprašanji, kot je navada za otroke, ki prvič pridejo k sv. spovedi. Pa jo je vprašal: »Ubogaš mamo?«

»Nimam mame.«

»Pa očeta?«

»Nimam očeta.«

»Pa koga imaš?«

»Starega očeta in prababico.«

»In ju ubogaš?«

»Da, samo kadar sem zelo jezna ji rečem: baba.« (To mi je Marjučka, moja stara mama sama povedala).

»Ne smeš, otrok moj, vidiš uboga stara mama je tako stara in vendar skrbi zate. Rada jo imej, kakor bi imela mamo.«

Marjučka se je skesala in sklenila, da se bo poboljšala. Opravila je sveto birmo in od tistega dne se je močneje oklepala prababice. Govorili sta o mami in o hudih časih, ki se bližajo zaradi hudobije ljudi.

»Marjučka, jaz sem zelo stara in ne bom dočakala, a ti boš videla marsikaj; ne vsega, a že tisto bo strašno. Ze pred mnogimi leti so sveti možje prerokov prerokovali, da bo strašno na svetu, ko bodo golobradci pravico sodili, železne kače po zemlji švigale, železni ptiči pod nebom letali, ko bodo kokoši popoldne jajca nesle, ko se bodo svete maše popoldne brale. In ko bo Velika noč na sv. Marka dan, bo ves svet vpil »gorje«.

Vidiš Marjučka, tako hudo bo, da želim, da bi do takrat niti jermeni mojih čevljev ne ostali. Pa ti boš pridna, zaupala boš v Boga in Mater Marijo.«

Močno so se te besede vtisnile v mlado srce in vedno je še silila v prababico: »In potem, in potem...«

Potem je začela razsajati kolera in smrt je kosila neprestano in tudi prababica je podlegla.

Položili so jo na visok oder, oblekli v njeno poročno obleko in jo hodili kropit. Samo dobro so govorili o njej, ki je dočakala tako visoko starost (čez 100 let), ki se je tako razumela na zdravilstvo, ki je tako rada pomagala, če je le mogla...«

Ponoči so molili in peli: »Bila je ura te noči... ali pa: »Petelinček zjutraj poje...«

Marjučka se je stiskala v kotu vsa objokana, strmela je v staro mamo in tiho ponavljala:

»Gorje svetu, ko bodo golobradci pravico sodili, ko bodo kokoši popoldne jajca nesle, ko bodo železne kače po zemlji švigale, železni ptiči po zraku letali, ko se bodo popoldne svete maše brale. In ko bo Velika noč na sv. Marka dan, bo ves svet vpil gorje...«



PAPEŽ JANEZ XXIII.

je pred letom dni prevzel krmilo Cerkve V prvem letu vodstva Cerkve je pokazal izredno delavnost. Imenoval je nove kardinale, sprejel številne državnike in se lotil priprav za rimsko sinodo in za sklicanje vesoljnega cerkvenega zbora.

41 krat je pohitel iz Vatikana na razne obiske, sprejel številne romarje, med katerimi so bili tudi Slovenci iz Trsta, katere je nagovoril slovensko.

Prvič je uradno sprejel časnikarje katoliškega dnevnika in sicer urednike bolonjskega lista »L'Avvenire d'Italia«.

Urednikom in tiskarjem je dolgo govoril o današnjem poslanstvu katoliškega tiska. Rekel je, da katoliški časnikarji nimajo samo dolžnosti, da se zavestno odpovedo vsakemu kvarnemu vplivu na bralce, ampak tudi dolžnost, da vedno živo pričajo o resnici in veri.

»Znatj morate zajemati snov za svoje članke iz neizčrpnih virov resnice, lepote in dobrote, ki jih je najti v prikazovanju raznih zgodovinskih dob ter v umetnosti in poeziji, je dejal papež. Katoliški časnikar ne sledi muhavostim javnega mnenja, še manj pa ga skuša usmerjati po mili volji, pač pa se trudi, da bi služil resnici.«

FR. KS. MEŠKO

Eden najuglednejših dandanes živečih slovenskih pisateljev, Ksaver Meško, je obhajal pred kratkim svoj petinosemdeseti rojstni dan. Kljub visoki starosti še vedno dela, tako kot pisatelj in kot duhovnik. Ksaver Meško namreč pase duše v samotni gorski župniji Sele na slovenskem Koroškem blizu Slovenjgradca. Njegovo župnišče in majhna župna cerkev stojita sredi obsežnih gozdov, kamor vodijo samo kolovozi ali ozke gozdne ceste.

Pred kratkim je izšel pri Mohorjevi družbi v Celju IV. zvezek izbranih spisov Ksaverja Meška. To je Meškova spominska knjiga; v njej so avtorjevi avtobiografski in spominski spisi, ki slikajo pisana desetletja njegovega življenja od otroških let do današnjih dni.

Meškovi spominski spisi niso obračun s samim seboj, ne sklenjena podoba njegovega življenja, ne sodba o ljudeh in času, ampak v odlomkih iz živeta ali podoživeta subjektivna analiza dogodkov in ljudi, zamišljanje ob prerezih skozi življenje, izpoved o pogledih na posamezne postaje življenjske poti. Njegovo dožemanje sveta je ves čas izrazito osebno, kakor je sploh skoraj vse njegovo literarno delo.

Iskanje novih sistemov v filmu

Odkar se je film pred šestdesetimi leti pojavil, je naredil dve razvojni stopnji. Prva je bila stopnja nemega filma od leta 1900 do 1930. Druga stopnja obsega zvok, ki se je pojavil leta 1930, kasneje pa tudi barva. V bistvu se je filmska tehnika vse do leta 1955 malo spremenila. V tej dobi se napredek tako naglo stopnjuje, da smemo po pravici reči, da smo sedaj že v tretji stopnji filmske proizvodnje.

Ko se je leta 1930 pojavil zvok, si dolgo ni mogel utreti svoje poti v kinematografijo. Večina ga je sprejela s precejšnjim nezadovoljstvom, zlasti filmski igralci, ki so videli v tem ogroženo svojo kariero. Prav tako je bilo z najnovejšimi tehničnimi pridobitvami. Toda zelo hitro napredovanje televizije je prisililo producente, da so si te novosti osvojili in jih začeli uporabljati, da bi tako zagotovili kinematografiji še nadaljnje življenje. Kljub temu pa je dosegla televizija mnogo večji razmah, saj lahko s svojimi podobami prodre v vsako hišo, v vsako družino.

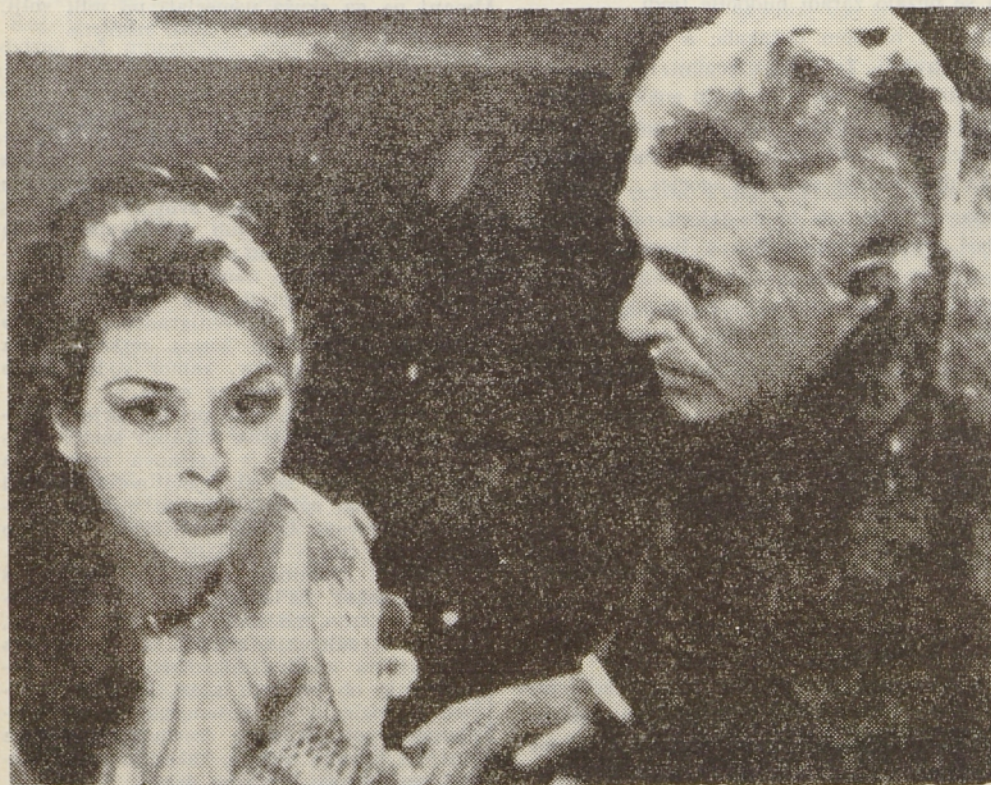
Od leta 1925, ko se je začel radio naglo širiti, vedno bolj raste vloga prenašanja zvoka. Zdaj se vedno manj zatekajo k neposrednemu oddajanju. Navadno predhodno snemamo, kar ima to prednost, da lahko zbrisemo napake ali pa sploh lahko znova registriramo. Prav tako dela tudi televizija. Razvoj filmskega traku ima vedno večjo vlogo. Obstaja pa vprašanje, ali bo film tudi v bodoče uporabljal fotografske slike. V raznih deželah so že leta 1950 začeli snemati slike z magnetskim postopkom, s podobno pripravo kot je magnetofonski trak. V začetku so se pojavile razne težave, predvsem ta, da so na 35 milimetrski zvitek 300 m posneli le prizor, ki je trajal pol minute. Zato so za enkrat morali opustiti ta nov sistem in se vrniti k fotografiranju. Leta 1956 pa so ameriški tehniki

napravili nov poizkus in tokrat se jim je posrečilo posneti dveurni prizor. Postopek je bil še vedno omejen na črno-bele televizijske oddaje, toda teoretično je bil možen tudi prevzem barv.

Ali bo mogel »slikovni magnetofon« nadomestiti nekega dne fotografski filmski trak, je za enkrat še veliko vprašanje. To bi pomenilo popoln preobrat v razvoju filmske umetnosti. Na neprosojen trak naj bi istočasno posneli zvok, slike in barve. Tako se bodo rodile nove filmske zvrsti in ker bi mogle te mikrokamere prodreti povsod — bi bile takorekoč nevidne — bo tak film lahko nadomestil celo tisk.

Pri razvoju filma je velika ovira ta, da filmski trak mnogo stane. Magnetsko snemanje pa to oviro lahko popolnoma odstrani, saj snema obenem zvok, barve in slike, in torej ni treba več razvijati slik in jih kopirati. Na ta način bo torej mogoče posneti razne prizore po televiziji, prav tako kot danes magnetofon posname koncerte in druge oddaje. Zveza med filmom in televizijo bo prej ali slej spremenila način predvajanja filmov. Uspelo je že projicirati prenos televizije na veliko platno. Prišli bodo lahko do še večjih uspehov, ako bodo mogli uresničiti magnetsko fotografijo. Neka centrala bi oddajala sporede, ki bi bili posneti na magnetski trak. Ti sporedi bi zadostovali za ves teden. Potem bi lahko slike in zvok zbrisali in trak bi bil znova uporaben. Jasno je, da bi bila tovrstna filmska proizvodnja mnogo cenejša od dosedanje, saj ne bi bilo treba več nobenega tehničnega osebja. Toda ta zamisel je za enkrat še samo v domišljiji.

Filmski tehniki se nikoli ne zadovoljujejo in iščejo vedno novih sistemov, s katerimi hočejo presenetiti občinstvo in kritiko. Walt Disney je blizu Hollywooda uredil



Prizor iz nagrajenega
filma »General
della Rovere«

krasen park za otroke »Disneyland«, kjer deluje »Circarama«, vrtljivo platno. Gledalci sedijo na sredji okrogle dvorane in nad njimi se vrtil film. Dejanje je projicirano na enajst platen in občinstvo se mora stalno obračati na vrtljivih stoli. Med posameznimi prizori pa ni popolnega stika. Zaradi tega se je prvotno zanimanje in navdušenje kmalu poleglo. Poizkusili so tudi sistem »Aviorama«, v katerem so trije projektorji, ki projicirajo dejanje na tri platna. »Policram« je sistem, ki uporablja sedem filmskih platen raznih velikosti. Ta platna niso postavljena vsa v ravni vrsti, temveč je eno višje, drugo nižje. Tudi razdalja med njimi ni povsod enaka. Ta platna prinašajo prizore, ki so drug od drugega odvisni; na enem platnu vidimo n. pr. fanta, ki skoči v morje, na drugem ga vidimo, ko je že v morju; ali pa: eno platno nam prinaša dekle, ki sloni na oknu in vrže dol cvetico, drugo nam prikazuje spodaj fanta, ki to cvetico pobere. Vsa platna prinašajo torej neko kontinuiteto v dejanju.

»Perisfera« ne uvaja več cilindrične dvorane kot »Circarama«, temveč hemisferično dvorano. Gledalci bi bili nekako v sredini krogle in kamor bi obrnili pogled, bi gledali film. Ako bi se to dalo uresničiti, da bi namreč gledalca postavili v sredino filmskih slik in ne več pred platno, bi to pripeljalo do mogočnih učinkov. Gledalec bi bil tedaj v živem stiku z dejanjem na platnu: zdelo bi se mu kot da sam igra.

Češki režiser Alfred Radok si je zamislil nekakšen »Non-stop program«, v katerem bi potekal prehod s filmskega platna na oder. Najprej bi na odru videli pianista, kmalu zatem bi bil oder zatemnjen in istega človeka bi zagledali na filmskem platnu. V Ameriki so tudi že poizkusili »Smell vision«, film z vonjem. Če prikazuje platno lep vrt, poln cvetja, bi v dvorani vladal prijeten duh po raznih cveticah; če pa prikazuje platno mestne kanale ali kaj podobnega, ne bi bil duh več tako prijeten in bi marsikateri gledalec zbežal iz dvorane. So še razni drugi sistemi, ki obstajajo za enkrat le v zamisli strokovnjakov in

bogve, kdaj se bodo dali uresničiti in ali se bodo sploh mogli uveljaviti.

Perspektiva magnetskih slik pa vzbuja nenavadno zanimanje in bi lahko odprla filmskemu svetu nove možnosti, kot jih je magnetofon odprl svetu zvoka. Film bi bil tedaj za vse ljudi, ker bi stal malo, saj se dajo magnet-ski trakovi uporabljati v neskončnost. Teh priprav ne bi več uporabljali le filmski delavci, temveč vse občinstvo. Doba torej, ko bodo lahko film predvajali brez dragih pripomočkov, morda ni tako daleč, če se bo dala uresničiti uvedba magnetskega traku. Ta ne bi več služil samo za reprodukcijo, temveč tudi za ustvarjanje. Magnetski trak pa bi prinesel v kinematografijo veliko revolucijo, saj bi nehala biti industrija in ne bi več prinašala dobička filmskim magnatom; zato ji bodo ti z vso silo skušali preprečiti njen razvoj.

Kinematografija je od začetka do danes napravila ogromno pot. Konkurenca televizije resno skrbi producen-te in druge ljudi v filmskem svetu, zato si prizadevajo uvajati vedno nove sisteme, ki naj stalno pritegujejo pozornost občinstva. Vse te novosti pa so le tehničnega značaja in morejo v bistvu le malo vplivati na film. Prav-zaprav vplivajo le na njegovo obliko, vsebina pa ostane nespremenjena. Vprašanje je, koliko take novosti lahko koristijo filmu. Danes, ko imamo vse mogoče stroje, ko je človek prodril v vseirje, se ne čudimo več nobeni iznajdbi, nobena več nas ne more resno presenetiti. Zato ne bodo mogle niti tehnične izboljšave v kinematografiji spremeniti našega gledanja na film. Nasprotno: po navadi rajši gledamo tisti film, ki potrebuje le skromna tehnična sredstva, a ki nam v svojem bistvu mnogo več pove kot takolimenovani »kolos«. V tem zadnjem je vse mogočno, vse popolno, vse mojstrsko pripravljeno, a če izvezamemo vse to, mu v jedru ne ostane nič. Zato še danes radi gledamo nekatere stare filme, ki lahko še vedno služijo za zgled filmskim umetnikom mlajše generacije.

NOBELOV NAGRAJENEC

Veliko pričakovanje, kdo bo dobil letos Nobelovo nagrado za književnost, je bilo že utešeno. Zdaj prihajajo le še komentarji.

Quasimodo je prvi italijanski pisatelj (oziroma pesnik) po petindvajsetih letih, ki je dobil to nagrado. Do zdaj so bili nagrajeni z Nobelovo nagrado za književnost trije Italijani in sicer Giosuè Carducci, Grazia Deledda in Luigi Pirandello.

Salvatore Quasimodo je dobro znan na Švedskem zaradi številnih prevodov svojih poezij. Eden izmed prevajateljev njegovih pesmi je celo član Akademije, ki podeljuje nagrado.

Quasimodo se je rodil v Siracusi pred 58 leti. Najprej je bil uradnik v neki ladjedelnici, potem pa se je posvetil literaturi. Zelo veliko se je selil po vsej Italiji in končno se je nastanil v Milanu, kjer poučuje italijanski jezik na nekem glasbenem konservatoriju.

Nemški tisk posveča dolge članke letošnjemu Nobelovemu nagrajencu Salvatoru Quasimodu. Objavlja njegove življenjske podatke ter naglašča značilnosti njegove poezije.

Dnevnik »Die Welt« piše med drugim:

»Quasimoda imajo radi v Rusiji, kjer ga mnogo berejo, vendar ni komunist. Njegova poezija korenini v krščanstvu, njegov talent se hrani iz klasične zemlje, iz zelene sicilske pokrajine, nad katero se dvigajo stebri antičnih grških templov. Svoje prve pesmi je napisal v času fašistične cenzure. Bil je že 40 let star, ko je dobil priložnost, da se uveljavi. Quasimodova poezija zrcali dušo današnjega italijanskega človeka, njegov bridki boj za vsakdanji kruh, za življenje in svobodo. Za Quasimoda je poezija več kot samo oblika umetnosti. Prepričanje, da ima poezija svetovno poslanstvo in da lahko da ljudem novo ustvarjalno moč. Pot, ki vodi v svobodo, pomeni zanj zmago nad osamljenostjo, v katero je bil sam dolgo časa ujet.«

Pariški dnevnik »Le Monde« pa piše: »Quasimodo je poet sredozemske svetlobe in željni iskalec preprostih in kratkih misterijev, ki se skrivajo v senci, vendar pa je tudi v vsakdanjem življenju pričevalec in bojevnik... iskalec, računar sicer, a v dobrem smislu, natančen, a poln ognja.«

Tudi drugod po svetu pišejo o njem in o njegovi poeziji. Slovenci so ga predstavili s prevodom nekaterih njegovih pesmi (Ciril Zlobec), tržaškim Slovincem pa ga je predstavila naša radijska postaja. Čudno pa je to, da ne opažamo v Italiji velikega navdušenja za Quasimoda, ko se vendar Italijani sicer radi ponašajo s tem, kar je zanje častno.

RADIJSKO GLEDALIŠČE

V SREDO ZVEČER

KO BOMO SREČNI (V. Calvino, prev. M. Jevnikar), komedija v 3. dej. (2. 12.). GNEZDO (Fr. Milčinski, dramatisacija R. Stepančič), tragikom. v 3. dej. (9. 12.). MATERINA KRIVDA (P. A. Caron de Beaumarchais, prev. L. Rehar), drama v 5. dej. (16. 12.). ZBOGOM, DREVESCE (Aldo Nicolai, prev. M. Javornik), igra v 3. dej. (23. 12.). SLUGA DVEH GOSPODOV (Carlo Goldoni, prev. C. Debevec), veseloigra v 2. dej. (30. 12.).

V NEDELJO POPOLDNE

POPLAH V ATOMSKEM SKLADIŠČU (R. Rosso, prev. M. Javornik), rad. igra (6. 12.). NE POZNAM TE VEC (Aldo De Benedetti, prev. M. Javornik), kom. v 3. dej. (13. 12.). LEPA VIDA (Ivan Cankar), dramska pesnitev (20. 12.). IN ODVEDEL JU JE V EGIPET (J. Hendrich, prev. M. Javornik), rad. drama (25. 12.). VZGLEDNİ MOŽ (Oscar Wilde, prev. O. Župančič), igra (27. 12.).

DRAMATIZIRANE ZGODBE

TRIJE SMEHLJAJI NADANGELA GABRIJELA (L. N. Tolstoj, prev. B. Rudolf) (28. 12.). VZORNA UMOBOLNICA (E. A. Poe, prev. S. Martelanc), (12. 12.). NEKDO JE OB OGRAJI (N. Manzari, prev. S. Martelanc), (19. 12.). IVANOVA DOGODIVSCINA (L. Andrejev, prev. L. Rehar), (26. 12.). VESELI VECER (šaljive slike in glasba), (31. 12.).

PRAVLJICNE IGRE

ANDREJCKOVE SANJE NA MIKLAVZEV VECER (Zdravko Ocvirk), (5. 12.). MLADI LETALCI, II. del (S. Martelanc), (7. 12.). POGUMNI TONCEK (Jaka Spicar), (I. del 14. 12., II. del 21. 12.). ZAREK SONCA ZA UBOGO STARKO (R. Borovič), (24. 12.). MALE ZVEZDICE, VELIKI BOŽICNI VECER (Michael Jeras), (26. 12.). POVESTICA O MEDENI POTICKI (Rudolf Neva), (28. 12.).

OPERE

7. dec.: Anton Foerster: GORENJSKI SLAVCEK. 14. dec.: Pietro Mascagni: CAVALLERIA RUSTICANA. 21. dec.: Wolfgang Amadeus Mozart: BASTIEN ET BASTIENNE. Giancarlo Menotti: VOLK IN STARA TETKA. 28. dec.: Giacomo Puccini: DEKLICA Z ZLATEGA ZAPADA.

OSTALI GOVORJENI SPORED

POSLESAJI BOSTE... od nedelje do nedelje na našem valu (nedelja ob 8.30). PESNIKI IN NJIH STVARITVE (nedelja ob 21. uri): »Paul Claudel« (Alojz Rebula 29. 11.) — »Miran Jarc« (Vinko Beličič 6. 12.) — »Samuel Taylor Coleridge« (Josip Tavčar 13. 12.) — »Johann Wolfgang Goethe« (Alojz Rebula 20. 12.) — »Alessandro Manzoni« (Janko Jež 27. 12.). UTRINKI IZ ZNANOSTI IN TEHNIKE (ponedeljek ob 19. uri). MALA LITERARNA ODDAJA (ponedeljek ob cca. 22. uri). RADIJSKA UNIVERZA: tečaj »Zanimivi plazilci in dvoživke tujih dežel« (Tone Penko, torek ob 18. uri) — tečaj »Pomenki o meteorologiji« (Oskar Reya, četrtek ob 18. uri) — tečaj »Kako poslušamo glasbo« (Mario Labroca, sobota ob 18. uri). ŠOLA IN VZGOJA (ureja Ivan Theuerschuh, torek ob 19. uri): Duševne anomalije pri mladini« (Danilo Sedmak 1. 12.) — »Slomškova vzgojna in učna načela« (8. 12.) — »Vzgojitelj in učitelj Stefan Ferluga, ob stoletnici rojstva« (Rado Ravbar 15. 12.) — »Zakaj pride do spora med

NA VALOVIH NAŠE

V zadnjem času mnogo razmišljamo, mnogo govorimo in pišemo o mladini: o njenih idealih in neidealih, o krepkosti in stranpotih, o teddy boyjih in o tepizmu. Mnogi so nad mladino že zlomili palico in jo obsodili.

In kako je z našo slovensko mladino? Kaj misli in za kaj se navdušuje? Nekaterim se zdi neumestno govoriti toliko o mladih ljudeh, poslušati njihove sodbe in mnenje. Mi pa, ki verujemo v mladino, ker je ustvarjalka jutrišnjega dne, želimo vedeti, kaj misli in kako čuti. Morda bo ta slika zanimiva še za starše, za šolnike, duhovnike in tudi za koga drugega.

Anketo smo izvedli med tri sto fanti in dekleti, dijaki in akademiki. Zajeli smo tedaj, kot prvi poizkus, študirajočo mladino od 14. do 20. leta. Za sedaj se nismo dotikali njihovega študija in tega, kaj sodijo o šoli in njenem ustroju, ampak nas je zanimalo, kaj delajo poleg študija in »med študijem«.

Dve sto pet jih poleg predpisanega šolskega čtiva bere še kaj drugega. Dve sto petdeset jih bere svoj dijaški list »Literarne vaje«, petdeset jih ne bere, ker jih ne zanima. Tistih dve sto petdeset pa bere največ italijanske revije, ki jih kupuje priložnostno ali pa jih kupujejo starši in jih tako najdejo doma.

RADIA pa ne poslušajo TRIJE, eden, ker ga nima in nima sredstev, da bi ga kupil, dva pa ga ne poslušata, ker sta v zavodu in ga tam ne moreta poslušati. Odstotek mladine, ki posluša tržaško radijsko postajo, je torej zelo velik.

KDAJ POSLUŠAJO

Največ poslušajo opoldne, ko pridejo iz šole in pa večerne oddaje nekako do 21. ure. 85 odstotkov te mladine redno ne posluša oddaj po tej uri, ker imajo naslednji dan pouk ali pa študirajo. Zdaj pa izjeme:

76 odstotkov posluša edino ob sredah radijske igre po 21. uri, druge večere pa ne. 69 odstotkov pa ima naša postaja mladine, ki prelomi večerni red ob sobotah in posluša sobotne dramatizirane zgodbe, posebno če so detektivske vsebine. Med temi poslušalci so največ mlajši od 17. leta. Ostalih oddaj redno ne poslušajo, ampak priložnostno, če je pri hiši slučajno odprt radijski sprejemnik.

KAKO JIM UGAJA GLASBENI SPORED?

95 odstotkov ni zadovoljna z glasbenim sporedom. Za večino je pretesen. Napisali so takole mnenje: preveč simfonične glasbe! Več lahke glasbe! Prenešemo marsikaj, a toliko koncertov pa res ne. Ali ne bi bilo mogoče več moderne, sodobne glasbe.

(Ko smo delali to anketo, še ni bilo krstne predstave Tavčarjeve komedije: Nicky - zlati deček. Morda jih je po tisti predstavi malo sram navdušenja za pevce kričače...)

NEKAJ KONKRETNIH ODGOVOROV

Nekateri naši fantje in dekleta so se potrudili in so odgovorili malo obširneje na vprašanja in ne samo s kratkimi odgovori.



SRECKO SIMONETA, letošnji maturant na klasični gimnaziji, je svojo kritiko in svoje želje, ki jih ima do radijske postaje, nekako takole izrazil (poleg manjših pripomb):

»V celoti nudi naša radijska postaja marsikaj lepega in koristnega. Kdor bi hotel to zanikati, ne bi govoril resnice. Vendar se zdi, da bi moral povedati bolj to, kar želim kot pa tisto, kar že imamo in mi je morda všeč.

Nekaj takih pripomb: Nedeljski spored na primer se mi zdi mnogo preskromen, vse preveč šablonski in malo zanimiv. Manjka oddaja za razvedrilo, ki naj bi obsegala poskočne pesmi in pristen humor v obliki srečanj s stalnimi tipi. (Morda bi taka oddaja odpravila veliko vrzel v soboto zvečer.) Za nedeljo pa bi na vsak način bila potrebna daljša oddaja ali reportaža iz katere naših vasi. Pokazala naj bi značaj kraja, kulturno dejavnost na vasi, vanjo bi lahko vključili razna srečanja z domačini. Imeli bi

RADIJSKE POSTAJE

veliko povedati. Rekli boste, da je taka nedeljska oddaja ob 13. uri. Vendar si zamišljam reportažo drugače. »Kdo, kdaj, zakaj...« kot kronika tedna naj bi le ostala, a to naj bi bil res pregled tedenskih dogodkov, bolj iz časnikarskega stališča. V vasi se marsikaj zgodi, veste. Koliko je na primer gledaliških nastopov (že letos jih je bilo precej), ki jih radio ni registriral drugače kot le morda v obvestilu, da bodo. Ali morda mislite, da niso te prosvetne prireditve omembe vredne?

Zanimajo me kulturne oddaje, predvsem V svetu kulture in radijske igre. Glede prve bi pripomnil, da se mi zdi izredna škoda, da je ob taki uri. Saj bi jo morali poslušati prav mi, študentje. A takrat ni nikogar doma. Prestaviti bi jo morali vsaj na drugo uro popoldne.

Kolikor imam vpogleda v naše vasi, vidim, da ljudje zelo veliko poslušajo radijske igre, posebej jih poslušamo seveda mi, študentje, saj pomenijo nekako dopolnilo naše izobrazbe in zelo dobro ponazarjajo študij svetovne dramatike. Toda, manjkajo sodobna dela evropskih in ameriških pisateljev. Nujno bi bilo, da bi izbiro radijskih iger temeljito reformirali. Marsikdo je nehal poslušati radijske igre prav zaradi tega, ker so po vsebini pre-stare in ker se preveč ponavljajo. Ali je res potrebno, da so ob nedeljah vse tiste, ki smo jih že slišali na istem valu? Če ne bodo v kratkem reformirali izbire, bo poslušalcev vedno manj. To bi bila velika škoda, zakaj prav ta oddaja najbolj vpliva na poslušalce s svojim čistim jezikom.

Se to: manjka tudi oddaja za motorizirane poslušalce. Celo celovška radijska postaja jo ima, čeprav ima tam slovenski spored manjši obseg. Pogrešam tudi gospodarske in turistične oddaje.

Za konec še to: Kdor misli, da bo televizija nadomestila in izpodri- nila radio, se moti. Radio ima prednost v marsičem pred televizijo, posebno na vasi, ko ljudje nimajo časa, da bi strmeli v sprejemnik. Ljudje delajo in poslušajo, posebno v dolgih večerih. »

SPORT, SPORT, SPORT...

Iz vseh odgovorov mladih ljudi odmeva tudi klic: dajte nam več športa! Zelo pogrešajo nedeljskih nogometnih prenosov. Na ta način, pravijo, se poslušalci zelo navežejo na postajo. Nedelja je zanje na našem radiu prazna, ker ni športnega prenosa. Mnogi bi vse pomanjkljivosti odpustili, le da bi bilo več športnih oddaj, žele pa si predvsem prenosov nogometnih tekem.



VLASTA POLOJAC iz prvega liceja, je izrazila nekaj svojih pripomb takole:

Vsak dan, ko pridem iz šole, poslušam radio. Navadno poslušam vedno Glasbo po željah, žal pa vedno preveč govore in pozdravljajo, pa premalo igrajo v tej oddaji. Želela bi si tudi bolj pisan izbor plošč.

A vsa mladina si brez dvoma želi več moderne glasbe, kar se mi zdi, da zelo manjka tržaški radijski postaji. Zjutraj si na primer želim ritmične glasbe, ki bi me zbudila in me spravila hkrati v dobro voljo. Namesto tega pa se lahko »razveselim« ob kakem koncertu, ki pa me še bolj uspava. Prenesem pesmi, ki so stare dvajset, trideset let ali dunajske valčke, ki so nedvomno še priljubljeni, toda koncertov zjutraj pa res ne, saj so tako vsako popoldne po plesni čajanki. Ah, še nekaj! Ali ne bi mogla tudi slovenska postaja dodeliti mladini enkrat tedensko rubriko o novostih v lahki glasbi; novosti v jazzu so bile vedno zelo zanimive. Zdaj slišim le tu pa tam kako ame- riško pesem, ki pa je vsaj leto dni stara.

Športniki zelo tožijo, ker ni nobenega športnega prenosa. Ali niso v davnih časih prenašali po radiu nogometnih tekem? Prepričana sem, da bodo športniki oprostili marsikak »greh«, če bo tudi slovenska postaja poskrbela za dobro obveščevalno službo v okviru zimskih olimpiad.

Kot vsaka anketa, tako tudi ta ne more dati prav točne slike. Vendar nekaj pove. Odgovarjali so pismeno, večina se ni podpisala. Za odgovore, ki so daljši, so pisci sami dovolili, da smo jih natisnili. Nekaj odgovorov bomo še objavili. Predvsem pa bomo skušali dobiti sliko naših poslušalcev po deželi.

šolo in domom?« (22. 12.) — »Nekaj nalog družinske vzgoje« (Stanko Gogala 29. 12.). ILUSTRIRANO PREDAVANJE (torek ob 21. uri): Franc Jeza: niz »Mojstri groze«. UMETNOST IN ŽIVLJENJE (torek ob 22. uri): »Letošnji mednarodni knjižni sejem v Frankfurtu« (Mirko Javornik 8. 12.) — »Kulturno pismo iz Buenos Airesa« (Ruda Jurčič 15. 12.) — »Mednarodna razstava jasic« (M. Javornik 22. 12.) — »Bienala abstraktne umetnosti v Milanu« (Miran Pavlin 29. 12.). Z ZACARANE POLICE (sreda ob 18. uri): »Hudobni otroci« (Zora Kafol 2. 12.) — »Vragova pila« (Marija Polak 9. 12.) — »Srtnjak z zvončkom« (Edvard Martinuzzi 16. 12.) — »Zlata ptička« (Ivanka Cegnar 23. 12.) — »Gosja pastirica« (30. 12.). SIRIMO OBZORJA! (četrtek ob 19. uri): »Vzori mladini: Johann Punzel« (Saša Martelanc 3. 12.) — »Sprehodi po tržaških muzejih: Pomorski muzej« (Miran Pavlin 17. 12.) — »Vzori mladini« (Saša Martelanc 17. 12.) — »Sprehodi po tržaških muzejih: Gledališki muzej« (Josip Tavčar 31. 12.). OBLETNICA TEDNA (četrtek ob 21. uri). IZ SODOBNE KNJIZEVNOSTI (četrtek ob 22. uri): »Dino Dardi in njegova knjiga Kruh« (Josip Tavčar 3. 12.) — »Vladimir Kavčič: Ne vračaj se sam« (Alojz Rebula 10. 12.) — »Metod Turnšek: Kralj Samo« (Martin Jevnikar 17. 12.). LOVSKI SPOMINI IVANA RUDOLFA (petek ob 18. uri). SESTANEK S POSLUŠALKAMI (ureja Marijana Prepeluh, petek ob 19. uri). ZNANOST IN TEHNIKA (petek ob 22. uri). DANTE ALIGHIERI: BOŽANSKA KOMEDIJA — VICE (prevod Alojz Gradnik, komentar: Boris Tomažič, recitacija Jože Peterlin, sobota ob 16. uri). PISANI BALONČKI (sestavlja Krasulja Suha-dolc, sobota ob 19. uri).

NEKAJ GLASBENEGA PROGRAMA

(Vedno ob 18.10)

1. dec.: SINFONIETTA. Dunajski simfonični orkester »Pro musica«, dir. Jaša Horenstein. 8. dec.: Dvorak: Simfonijska št. 4 op. 88 v G-duru. Simfonični orkester Ljubljanskega radia, dir. Uroš Prevorsek. 15. dec.: Tajčević-Leskovic: SEDEM BALKANSKIH PLESOV. Orkester Slovenske filharmonije, dir. Bogomir Leskovic. Ristič: II. SIFONIJA. Beograjski filharmonični orkester, dir. Zivojin Zdravković. 22. dec.: Stravinski: PRAZNIK POMLADI, PRIZORI IZ POGANSKE RUSIJE. Bostonjski simfonični orkester, dir. Pierre Monteux. 29. dec.: Sostakovič: SIFONIJA ŠT. 10 V E-MOLU OP. 93. Češkoslovaški filharmonični orkester, dir. Karel Ančerl.

SIMFONICNA GLASBA

Četrtekovi večerni simfonični koncerti
(ob 21.15)

3. dec.: Simfonični koncert Tržaške filharmonije. Dir.: SERGIU CELIBIDACHE. Johannes Brahms: III. simfonijska v F-duru op. 90, Prokofiev: Koncert št. 1 v D-duru za violino in orkester op. 19, Hindemith: Simfonične metamorfoze na Veberjevo temo. 10. dec.: Simfonični koncert Tržaške filharmonije. Dir.: BRUNO BARTOLETTI. Vivaldi: Koncert v C-duru (»Za praznik sv. Lovrenca«), Sibelius: Koncert v d-molu za violino in orkester, Levi: Večer je — Simfonična slika, Sostakovič: Simfonijska št. 1 v F-duru. 17. dec.: Simfonični koncert Tržaške filharmonije. Dir.: GABOR ÖTVÖS. Mozart: Simfonijska v B-duru K. 319, Beethoven: Koncert št. 2 v B-duru za klavir in orkester, Prokofiev: Klasična simfonijska, Strauss: Don Juan, simfonična pesnitev.



V Gorici razstavlja slikar Rudolf Saksida. Slika predstavlja »Umirajočega konja«

GLEDALIŠČE

Verdijevo gledališče v našem mestu je pričelo letošnjo operno sezono z Verdijevo opero »Sicilijanske večernice«. Nato pa so bili na sporedu »Vitezi iz Ekebuja«.

Stalno italijansko gledališče v Trstu je pričelo svojo letošnjo sezono z Gogoljevo igro »Revizor«.

Predstava je dosegla zelo lep uspeh. Zanimiva je zamisel gledališke podobe tega slovanskega dela. Kot smo videli že pri filmu, je italijanskemu pojmovanju tisto tipično rusko življenje in čustvovanje nekam tuje. Zdi se, da ga mora predstaviti režiser na ta način, da uspe. Treba je reči, da je Revizor skrbno pripravljen in pretehtan. Vendar se zdi, da sicer skrbno pripravljeni prizori niso prelitli v celoto.

Režiral je Giacomo Colli, nastopajo pa najboljši igralci gledališča, kot Leonardo Cortese, Pina Cei, Anna Menichetti, Cesco Ferro, Carlo Bagno in drugi. Pri tej vpriporitvi gostuje tudi Drago Štoka, član Slovenskega-Radijskega odra, ki je čeprav v manjši vlogi dosegel opazni uspeh.

Pripomba o jeziku

Redkokje na Tržaškem naletiš na dvojezičnost. A kjer je, je navadno slovenščina tako strašno spakedrana, da je to pravi zasmeh. Obeta se nam dvojezičnost. Prej ali slej. Upamo, da bodo odgovorni poskrbeli, da bo slovenščina zares lepa in pravilna.

Pa, ko je beseda o našem jeziku, mislimo zares na pravilno slovenščino. O tem, ali je jezik lep in pravilen pa more odločati le tisti, ki jo zares pozna. Vsakemu svoje: nekdo je izvežban v medicini in je zato njegova beseda merodajna v zdravilstvu. Nekdo v tehniki in je zato inženir na svojem strokovnem področju. Spet drugi je usposobljen za nogometnega trenerja in zato trenira moštva. Jezik sicer znamo več ali manj vsi, vsak svoj narodni jezik, a strokovnjak v njem je tisti, ki ga je študiral in se vanj poglabljal.

K našim maturam prihajajo zadnja leta komisije iz najrazličnejših koncev in najrazličnejši profesorji. Pustimo druge in se ustavimo pri izpraševalcu slovenščine. Ali veste, da sprašujejo pri naših maturah slovenščino ljudje, ki sami sploh ne znajo jezika tako kot bi ga moral izpraševalec poznati? Po stroki so morda klasiki, morda literati, morda celo znajo govoriti. A to niso nobeni strokovnjaki za jezik. Kaj bi rekle italijanske šolske oblasti, če bi jim nekdo poslal k maturi spraševati nekoga, ki je strokovnjak za arheologijo in bi sicer govoril italijansko, a bi kvečjemu sanjal, da je živel nekje neki Dante?

Strokovnjak za slovenščino mora biti le slavist. Toda, zdaj se nam obeta čuda slavistov: nekdo je v Neaplju naredil nek izpit iz bolgarščine, nekdo v Padovi iz srbohrvaščine, nekdo v Benetkah iz ruščine. Vsi ti hočejo biti slavisti. Naj bodo, toda ne morejo poučevati na slovenskih šolah slovenščine, če pa sploh niso študirali tega jezika. Mislimo, da mora to spoznati tudi naše prosvetno ministrstvo. Bolgarščina ni isto kot poljščina in poljščina ni slovenščina.

Kot uče italijanščino le usposobljeni in vsestransko odgovorni strokovnjaki, tako mora biti tudi s slovenščino. Kdor samo slovensko govori, morda celo slabo govori, tak ne more biti učitelj jezika, še manj pa strokovnjak.

Trenutek! Ne velja to le za šolo. Tudi v cerkvi moramo slišati zares lep materinski jezik. V tem oziru moramo biti zadovoljni, da naši duhovniki posvečajo veliko skrb lepemu in pravilnemu jeziku.

Naslednja tribuna je radio. Naša radijska postaja posveča mnogo pozornosti lepemu jeziku. Včasih nas pa le zadenejo napake v poročilih in nekaterih oddajah, ki smo jih že v radijski rubriki omenili. Na radiu je zahteva še večja: tu mora tudi jezik zveneti v pristnem slovenskem izrazu. Zdaj se nenadoma zgodi, da ima nekdo lep glas, ali da spretno govori. Nestrokovnjaki so popolnoma pozabili in preslišali, da zveni jezik popolnoma neslovensko. Prav v melodiji je vpliv tujega jezika zelo hiter. Poslušamo nek nov glas na radiu. Glas — lep, toda melodija neslovenska. To je petje pod tujim vplivom. Nobena reklama nič ne pomaga. Gospodje morda več ne slišijo. Tudi o tem lahko izreče sodbo strokovnjak.

Ce že imamo pouk slovenščine v šolah, če imamo slovenske pridige v cerkvah, če imamo slovenske radijske oddaje, naj bo to res slovensko. Naj bo jezik lep in pravilen. Odgovorni naj za to skrbijo. Da se to izvede, je naša dolžnost zahtevati.

Vsak drug način ponižuje jezik in žali narodni čut.

VIZ.

SLOVENSKE PLOŠČE

Po mnogih naših domovih že imajo gramofone in si tako lahko izbirajo glasbo po svojem okusu, ko kupujejo plošče. Danes je na trgu že tudi zelo veliko slovenskih pesmi na ploščah. In prav po teh naši ljudje zelo povprašujejo.

V množici novih plošč bo marsikoga zanimalo, da je izšlo tudi v Ameriki nekaj slovenskih plošč. Izdajatelj je SLOVENIA RECORDS BOX 8184, CHICAGO 80. Omenjamo posebej to zaradi tega, ker so tu izšle božične pesmi.

Na prvi — lanski božični plošči so te pesmi:

1. Potrkavanje — glej, zvezdice božje
2. Prišla je lepa sveta noč
3. Angelčki stopajo skozi nebesa
4. Kaj se vam zdi, pastirci vi.

Za letošnji božič pa sta izšli pri isti založbi druga in tretja plošča. Na drugi je:

1. Angel Gospodov in
2. Sveta noč.

Te dve pesmi poje mešani pevski zbor iz Sel na Koroškem. Dirigira Silvo Mihelič.

Na tretji plošči pa so te pesmi:

1. Sijaj, sijaj sončece
2. Na planincih lušno biti
3. Lepo mi poje črni kos
4. Ko študent na rajžo gre.

Te pesmi pa poje zbor slovenskih koroških študentov v Celovcu. Dirigira dr. Franc Cigan.

Novi plošči sta izdelani na brzino 45 in sta nezlomljivi. Prva plošča (lanska) stane z lepim albumom vred 900 lir, letošnji pa staneta po 600 lir.

Naročila sprejema uprava naše revije. Nekateri so prvo ploščo naročili že lansko leto, pa je bila razprodana. Zdaj je dospela nova pošiljka. Plošče je mogoče dobiti vsako soboto od 18. do 21. ure v upravi Mladike, Ulica Trento 2, I. nadstropje. Če bi vam poslali plošče po pošti, se izdarek seveda podraži, zato je bolje, da plošče sami dvignete ali pa vam jih po naročilu prinese prijatelj.

Božično razpoloženje bo v naših domovih gotovo povečala še domača pesem. Tujim melodijam v zbirki plošč dajmo domačo pesem!

S. Š.

našem mestnem predelu poverjenik revije. Veste, da me je sram povedati tisto število.

Kaj tedaj? Kritike, ki silijo Mladiko v neko visoko kulturniško ozračje, jo potiskajo v samomor. Zelo lahko se je postaviti na neko visoko stališče in zviška soditi. Toda, če bi takim kritikam sledili izdajatelji, potem bi Mladika končala tam, kjer so končale revije v preteklosti, ki so jih izdajali prav ta in taki kritiki. Mladika naj služi tistim, ki jo bero radi in z ljubeznijo. Kritik pa se mora s svojega stališča ponizati in najprej vprašati: kakšen namen ima revija in komu je namenjena. Potem presoja, kako ta svoj namen dosega. Ne pa da si kritik zaželi tako in tako revijo in če taka ni, jo obsoja.

Ce literat presoja revijo, vidi samo literaturo. Toda za nas so zanimivi tudi vsi drugi drobci in članki o ljudsko - prosvetnem delu, vzgojni in zdravniški razgledi, podobe naših vasi in njihovo življenje, radio, ki je v središču našega življenja itd.

Tudi kritik ima veliko odgovornost in ne sme biti njegovo pisanje ali govorjenje odvisno od njegovega trenutnega razpoloženja.

Drugo kar me tudi moti, je pa tole: že nekajkrat je tržaški radio v isti

oddaji poročal o Mladiki in jo raztrgal, istočasno pa v rokavicah poročal o italijanskih revijah kot so Umana, Trieste in podobne.

Ali je morda tudi tu vzrok hlapčevstvo in upogljivost, da je vse domače zanič in tuje dobro? Ali pa so kritiki nedorasli svoji nalogi in se ne upajo lotiti in kritizirati tujih revij, o katerih poročajo? Ali pa je ukazana dvojna mera? Kritike se ni treba bati, a biti mora zdravilo in sicer pravilno zdravilo, po ugotovljeni slabosti in bolezni, ne pa enostavna leskovka ali kol, ki ga prime v roke pijanec in udriha križem krazem. Taka kritika zaleže toliko, kot če bi se otepali os s šibo. Pa ne zamerite, da sem se tako razpisal. Že dolgo mi je ležalo na duši, da bi to povedal. Če že to pismo objavite, naj mi vsi prizadeti ne zamerijo.

S. H. Trst

K objavljenemu pismu ni kaj pripomniti. Vsi, zlasti pa kritiki, smo poklicani, da vsak po svojih močeh napravi vse, kar more, da bo revija prikupna in da bo všeč tudi izbirčnim okusom. Glede kritike po radiu pa se strinjamo, da je na vsej črti samo negativna.

UREDNIŠTVO

Za dobro voljo

Dva novinca sta postavljala šotor. Eden je držal kol, drugi ga je s klavirnim zabijal v zemljo. Krepko je zamahnil, tedaj pa je zgubil ravnotežje in udaril po glavi tistega, ki je držal kol. Ta se je nekoliko omamljen zvrnil in tiho rekel: »Nehaj se šaliti, oficir naju gleda.«

Na vsak način je hotela iti z njim na nogometno tekmo. Prišla sta prepozno. On je nejevoljen. Razburjen je vprašal soseda: »Kakšen je položaj?« »Nič - nič.« »Vidiš, dragec,« je tedaj vzkliknila ona, »nič nisva zamudila.«

»Brigita, ljubim te! Ne morem več živeti brez tebe, a ne upam si te prositi za roko...«

»Zakaj si tako plah?«

»Vidiš, dragica, tri razloge imam: prvi je ta, da nimam denarja...«

»Hvala, dragi, druga dva me zdaj sploh ne zanimata.«

Molče sta použila kosilo. Sedla sta pred televizijski aparat in tedaj mož začne pomirjevalno:

»Veš, draga, razmišljam o najinem prepiru.«

»No, in?« odgovori žena čemerno.

»Veš, mislim, da imaš vendarle ti prav.«

»To je zdaj vseeno,« reče namršeno žena, »medtem sem spremenila svoje mnenje.«

Neki gospod je pripeljal v Ljudski vrt svojega zelo živahnega sinčka. Naj ga je še tako opominjal, sinko je tulil in se prekipeval po travi.

»Molči, Jurij. Bodi miren, Jurij,« je vzklikal oče.

Sprehajalec je nekaj časa gledal prizor, nato je rekel očetu:

»Kakšno potrpljenje imate, gospod. Vaš sinko se mi zdi velik samovoljnež.«

»Molči, Jurij, bodi miren, Jurij,« je še naprej ponavljal oče.

»A tako, Jurij je ime temu paglavčku.«

»Ne, ne. Boris je, Jurij sem jaz.«

Nekdo pride k županu majhnega mesta, da bi dobil potrebne informacije.

»Koliko oseb bi utegnilo, takole približno, umreti v enem letu?«

»Utegnilo? Mislim, da nobena.«

»Ne, ne, mislim reči, koliko jih mora umreti.«

»Mora? Po mojem, vsi.«

»Ne razumete me. Rad bi vedel, koliko oseb bo tu umrlo v enem letu.«

»Zaradi mene lahko vse.«

Pacient zobozdravniku: »Je res da izderete zob brez bolečin?«

Zobozdravnik: »Ne vedno. Zadnjič toliko da si nisem izpahnil roke v zapetju.«

»V kristalni krogli vidim, da se boste poročili z bogatim, lepim in inteligentnim gospodom,« je rekla vedežvalka mladi obiskovalki.

»Res? Krasno! Zdaj pa mi, prosim, še povejte kako naj napravim, da se znebim svojega moža?«

Literarni pogovori

Vsem. Seveda želi uredništvo, da bi bili tudi literarni prispevki čim boljši v reviji. Zato ponovno vabimo tudi že znane pisatelje in pesnike k sodelovanju. Nikdar pa ne bo Mladika zaprla vrat tudi vsem tistim, ki so morda šele pred nedavnim stopili v svet poezije in fantazije, pa čeprav še ni njih beseda povsem dovršena in melodija ubrana. Mislim namreč, da ima med drugim Mladika tudi to poslanstvo, da v njej zorijo mladi tržaški, goriški in morda sploh zamejski talenti. Zato vam S. M. ne moremo ustreči. Vi čutite, »da ste kot književnik že daleč naprej pred marsikaterim piscem in pesnikom v naši reviji. Zdi se Vam, da bi se poniževali, če bi bilo Vaše ime poleg kakega začetnika.« Če mislite, da je tako in če Vas to moti, potem seveda sodelujte pri kaki drugi reviji, ki bo Vašega imena vredna. Mi pa si ostanemo prijatelji kljub temu.

A. M. Vašim peterim pesmim, ki ste jih poslali, manjka še precej, da bo to res poezija. V pesmi ne sme biti nobena beseda odveč, v njej mora biti melodija in ritem. Vaše pesmi so doživete, a niso še prečiščene, ne dognane, tako v vsebinskem kot v oblikovnem oziru. Berite jih ponovno. Berite tudi sicer dosti. Morda bi napisali rajši črtico. Ker so to ljubezenske pesmi in samo ljubezenske, brez kake druge misli, morajo biti zato tem bolj čiste in melodiozne. To pa še niso.

De Flores. Vaša pesem »Studeneč« je boljša od pesmi »Pipici«. Vendar še ni zadosti, da ima pesem samo rimo. Danes ne more pesnik več izpuščati vokalov v verz (sred' moje vasi...) in si ne sme dovoliti napačnega besednega reda (voda ne več žubori!), ker ni mogel drugače ujeti ritma v pesem. Morali bi povedati tudi nekatere stvari bolj pesniško (o živini, ki se rada tam je napila...). Berite Kocbeka in boste videli, kako zapoje o teh slikah na pašnikih. Morda bi laže in lepše povedali v prozi tisto lepo in toplo misel, ki je v pesmi »Studeneč«.

Aleksij T. Med ostalimi pesmimi bo prišla ena na vrsto v božični številki. A pošljite jih več, da bo izbira večja.

Sor. Zgodba o drevesu je preplehka. V njej ni prav nobene ideje. Tako bi popisal drevo vsak časopisni poročevalec. To pa še ni literatura.

MA. Res ne vem, česa še čakate, da ne pošljete. Če boste le predolgo zaklepali v predale to, kar ste napisali, ne boste imeli nekega osebnega zadoščenja. Saj ne pišete zase. Vsak pesnik in pisatelj ustvarja zato, da ljudem nekaj pove, kar se mu zdi, da mora povedati. Sicer ni zadovoljen in srečen. Vi ste stopili na to pot. Pošljite in poičkusite, ali je to, kar delate že leta in leta, tudi kaj vredno. Drugače verjetno ne boste nikdar ničesar objavili. Po drobci v pismu sodim, da je za objavo.

Jože Peterlin

ZA KRATEK ČAS

KRIZANKA

VODORAVNO: 1. najvišji babilonski bog, 3. živi samo v vodi, 7. del kolesa, 8. nadležna mrčes, 9. ošaben, 10. izdelan v kovnici, 11. uporabljen, 13. veznik, 14. grški bog vojne, 15. jadranski otok, 16. tak je lipiški konj, 17. pritok Save, 18. zemlja, 19. neizdelan.

NAVPIČNO: 1. velika kača, 2. rimska denarna enota, 3. evropska reka, 4. nedotakljiv, 5. del parnega stroja, 6. ploskovna mera, 18. oseba iz Jurčičevega romana »Deseti brat«, 9. izumitelj dinamike, 10. ime francoskega kralja, ki ga je papež kronal leta 800 v Rimu, 11. mesto v Maroku, 12. judovski svečenik, 13. vplinjena voda, 15. je na koncu, 17. oblika pomožnega glagola.

PSIHOLOSKI PROBLEM

Priznam, da ta problem ni lahek, toda če boste dobro premislili, ga boste lahko rešili. Tale smešnica se vam bo verjetno zdela malo neumna, toda je zelo značilna za neko evropsko državo: Katero?

Nek možakar se sprehaja po parku. Približa se mu konj in mu reče: »Dobro dan, gospod! Kako je z vašim zdravjem?«. Možakar se začuden obrne k jezdecu: »Ampak... ali veste, da vaš konj lahko govori?«

»Gotovo,« mu ravnodušno odvrne jezdec, »ampak če Vam bo rekel, da je bil na derby-ju prvi, mu ne verjemite. Bil je le drugi.«

tiskarna

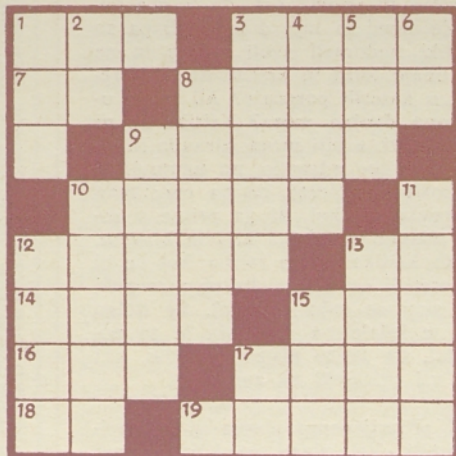
g r a p h i s

trst

ulica

sv. frančiška 20

telefon 29-477



PET VPRAŠANJ IZ SPLOSNE IZOBRAZBE

1. Ali je res, da je okostje Yorickove glave ena največjih dragocenosti Stradforskega muzeja? Da. Ne.

2. Ali je res, da je Henrik IV. hotel, da vsi člani kraljevske hiše v Franciji pojedjo po eno kokoš na teden, skupno s pladnjem krompirja? Da. Ne.

3. Ali je res, da je Mojzes videl obelisk, ki se nahaja na Place de la Concorde v Parizu in to ne iz neba, ampak ko je še živel? Da. Ne.

4. Ali je res, da je notredamska cerkev v Parizu dvakrat večja od najvišje, to je Keopsove piramide v Egiptu? Da. Ne.

5. Ali so vampirji res obstajali in še obstajajo? Da. Ne.

POGOVORI

G. J. Bratina iz Gorice ima do sedaj prvenstvo v reševanju ugank. Dodajte ostalim točkam še 20 točk, ki jih pomotoma nismo navedli pri problemu, ki ga omenjate. Enega Vašega pisma z rešitvami še nisem prejel, a do zdaj ste rešili vse pravilno.

Menite, da je premalo zanimanja za uganke. Tudi meni se zdi. Skušali bomo prihodnje leto to stran poživiti. Vem, da mnogi rešujejo, a ne pošljejo rešitev. Malo je tako vestnih reševalcev in natančnih kot ste Vi, gospod Bratina. Potrudili se bomo, da bodo uganke izvirne, zanimive in brez napak. Lepo prosim, če bi poslali tudi Vi sami kake ugankarske probleme. Tudi ostali ugankarji pošljite svoje predloge. Rešujte in pišite!

Urednik

PORAVNAJTE NAROČNINO
PO PRILOŽENIH POLOŽNICAH

REŠITVE IZ ZADNJE ŠTEVILKE

LITERARNA:

- a) Kapitan Akab iz Melvillovega romana Moby Dick
- b) Ana Karenina iz istoimenskega Tolstojevskega dela
- c) Faust iz istoimenskega Goethejevega dela
- č) Peer Gynt iz istoimenskega Ibsenovega dela
- d) Jean Valieau iz Hugojevega romana: Nesrečniki

POSETNIKA:

Tehnološki laboratorij.

ZEMLJEPISNA:

Arthur Koch je potoval: Jugoslavija, Grčija, Turčija, Sirija, Saudska Arabija, Iran, Indija, Kitajska, Japonska, ZDA, Mehika, Venezuela, Brazilija, Francoska Zahodna Afrika, Egipt, Spanija, Francija, Avstrija in Italija.

LOGIKA:

Mihec je rekel: Obešen bom.

CRKOVNICA:

KOPITAR
ANKARAN
RIBNICA
ANGLIJA
VINICAR
AMERIKA
NOSOROG
KOLOVOZ
ELEGIJA

Prve črke dajo: Karavanke.

POLICIJSKI PROBLEM:

Med Tokijem in Honolulujem je razlika za 6 ur. Tako je prekupčevalec ob 12. uri še vedno lahko dobil kazen v Honoluluju, nato pa je sedel na potniško letalo družbe AIR FRANCE, ki odpelje ob 13. uri proti Japonski. Čez nekaj ur je že bil doma.

FILOZOFSKA:

Brivec ne brije samega sebe, ker brije samo tiste, ki se ne brijejo sami. Ne dà se pa obriti, ker sta v vasi samo dve vrsti ljudi: tisti, ki se brijejo sami in tisti, ki jih brije brivec. Torej brivec se potemtakem ne brije in ni obrit. To pa se ne sklada z dejstvom, da v tej vasi nihče ne nosi brade.

Ugankarsko stran je pripravil Matjaž Schart

CENA LIR 100.-